

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
18:43	18:58	19:03	18:53	18:46	19:02	18:57	19:05	19:04	18:46	כניסת שבת
20:04	20:03	20:02	20:03	20:02	20:04	20:05	20:02	20:04	20:02	יציאת שבת
20:36	20:40	20:38	20:36	20:39	20:37	20:40	20:38	20:38	20:39	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנכחני דרשו

דף היומי: בבא בתרא צח - קד | משנ"ב: מסימן רט"ז עד סעיף י"ב | מוסר: שם עולם פרק י' עד 'והנה בעוונותינו הרבים' | קנין חכמה: 'זכיעד היא האהבה' עד סוף שער הרחמים

יום המישי ה אייר תשע"ז | פניני פרשת אחרי קדושים | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu
דרשו ד' ועזו

קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

מדוע התעלפה הרבנית אויערבך כשראתה את תמונת החזון איש?

"ידעתי בתי, ידעתי, כי יש לך ייסורי מצפון על שהוצאת אותנו מבינתך, ואת חוששת שבגלל זה הלכתי לעולמי קודם זמני, אבל תדעי, שיצאת ידי חובת מצות כיבוד אב ואם וכך היית צריכה לנהוג"

הרב ישראל ליוש

"איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא י"ט, ג')

רש"י מביא את הגמרא בקידושין, דף ל' ע"ב: "איש אביו ואמו תיראו" - אין לי אלא איש, אשה - מניין? כשהוא אומר "תיראו" הרי כאן שניים, א"כ למה נאמר איש בלבד? שהאיש הסיפק בידו לעשות, אבל אשה - רשות אחרים עליה.

מהמילה 'תיראו' נדרש - שאשה שהיא ברשות עצמה ואינה נשואה, חייבת בכבוד אביה ואמה, אך מהמילה 'איש' מתמעטת אשה שהיא ברשות בעלה.

מסתבר לומר, מציון בעל התורה תמימה, שהמיעוט של אשה שהיא ברשות בעלה, הוא רק ממצות כיבוד אב ואם, כי כיון שהיא משועבדת לבעלה למלאכות הבית, אינה יכולה לעסוק בכבוד אביה ואמה, אך מצות מורא, כפי שמבואר בהמשך הפרשה, שלא ישב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את דבריו, אין זה סתירה כלל לשעבודה לבעלה, ובודאי שתהיה מחויבת לירא אותם.

ראיה לכך, אומר בעל התורה תמימה שהתורה השוותה מורא אב ואם למורא שמים, ובודאי שלא נפטור אותה ממורא שמים, משום שהיא משועבדת לבעלה, מטעם זה גם לא תהיה פטורה, ממורא אביה ואמה.

כיבוד אב ואם של מרת שרה רבקה בת הרה"ג ר' זאב פרנק זצ"ל, אחי הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, היה לשם דבר בירושלים. כבר בהיותה כבת אחד עשרה עזבה את לימודיה בבית הספר כדי לסעוד את הוריה שהיו חולים מאוד. היא טענה שכל מטרת בית הספר הוא כדי ללמוד לקיים מצוות ורצון ה', והנה כעת זימן ה' לידיה אפשרות לעסוק כל העת במצות כיבוד אב ואם, א"כ לשם מה עליה ללכת לבית הספר.



מרן החזון איש זצ"ל

גם כאשר נישאה לבעלה, הגאון רבי אברהם דב אויערבך זצ"ל, אחיו הצעיר של מרן הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, המשיכה לכבד את הוריה, והגדילה לעשות כאשר הכניסה את הוריה המבוגרים לביתה וטיפלה בהם במסירות אין קץ.

לאחר תקופה ארוכה בה גרו אצלה הוריה, והיא ובעלה התמסרו מאוד למילוי כל צרכיהם, הבחינו כי אחד מילדיהם אינו מתפתח כראוי. הוא שכב כל העת על מיטתו בלא תזוזה מספיקה, והם חששו מאוד לבעיה נוירולוגית.

בעלה רבי אברהם דב, היה לומד עם מרן החזון איש זצ"ל בחברותא יחד עם הגאון רבי יהודה שפירא זצ"ל בכל יום שישי. בצר לו, פנה אל מרן החזון איש ושאל אותו לאיזה רופא נוירולוג כדאי לפנות עם בנם. החזון איש ענה לו שכיון שספק גדול אם בכלל קיימת בעיה, לכן אין צורך לפנות לנוירולוג, אלא שיפנו לרופא משפחה רגיל, וה' הטוב יתן בפיו מענה נכון.

פנו ההורים במצוות רבם לרופא המשפחה, ולאחר בדיקה מקיפה, ענה להם הרופא כי הוא לא מוצא שום בעיה רפואית, וכנראה שהילד סובל רק מחוסר תזונה נכונה וחוסר תשומת לב מספקת. כאשר שמעו זאת אחיה של הרבנית שרה רבקה, קבעו שכנראה כל זה קרה כי היא עסוקה מאוד בטיפול בהורים, ולא מספיק שמה לבה אל בנה הפעוט. הם החליטו כי היא לא תחזיק יותר את ההורים בביתה, ומצאו להם מקום אחר.

לאחר כמה חודשים מצאת ההורים מביתה, הסתלק אביה רבי זאב פרנק לבית עולמו. מאז, כל ימיה, היה ליבה נוקפה כי בשלה קרתה הרעה הזאת, כיון שהוציאה אותו מביתה, והמקום החדש לא מילא את מקומה כראוי. מחשבה עלתה בליבה, שמא היתה משאירה אותו בביתה, אולי הוא היה עוד מאריך ימים.

ביום היארצייט הראשון של החזון"א, הביא רבי אברהם דב הביתה גליון ובו תמונת מרן החזון"א זצ"ל. כשראתה מרת שרה רבקה את התמונה, נבהלה מאד, ושאלה את בעלה מי הוא האיש הלזה, ואמר לה שזהו החזון"א זצ"ל. מיד נפלה האשה והתעלפה. לאחר שהעיר אותה בעלה מעלפונה ונרגעה מעט, שאל אותה: "מה קרה? מדוע גרמה לך תמונת החזון"א להתרגשות רבה כל כך?"

המשך בעמוד הבא >>>



אבא היה מדבר דברי תורה, משוחח עמנו ומספר לנו ממשלי המגיד מדובנא, סיפוריו היו מרתקים!

לאחר הסעודה היינו יוצאים לטייל עם אבא, בדרך היה מספר לנו סיפורים מן הגמרא וסיפורים שקרא ושמע. חוויות השבת בבית מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א עם התיאור של בתו הרבנית ר. צביון

"יאת שבתתי תשמרו" (ויקרא י"ט, ג')

חלק מחוויות ילדותי נע סביב השבתות ומועדי השנה, לא את הכל ניתן לצקת לתוך מילים ואותיות, ובכל זאת שרטטתי קווים להווי החיים שגדלתי בו וסיפרתי עובדות מעניינות הזכורות לי, גם מהשנים המאוחרות. ציינתי גם כמה הנהגות שנהגו בביתנו. לפני הכל אקדים לומר שכמובן, אין לסמוך על דברים אלו להלכה.

לכבוד שבת קודש

את ההכנות לשבת החלה אמא ביום חמישי בדבקות וברוב רגש. כבר אז היתה אווירת השבת יורדת על הבית: תוך כדי אפיית החלות והעוגות היתה אמא מפזמת זמירות שבת, ועל כל מאכל שהכינה אמרה בחדווה: 'לכבוד שבת קודש'. כשיקבלה הזמנה לחתונה שתערך ביום חמישי, היתה תמהה: "כיצד קובעים חתונה ביום כזה? הלא יש להקדיש את כל הערב להכנות לשבת קודש הממשמשת ובאה?"

אמא נהגה להדליק נרות של שעווה, אולם לאחר פטירתה של אמא - סבתא הרבנית אלישיב - הקפידה כי נר אחד לפחות יהיה של שמן זית. (לא פעם קרה שפמוט השמן הוזז ונפל ארצה, כשהוא מלכלך את כל הסביבה בדיוק בשעת הלחץ של כניסת השבת... אבל אמא לא יצאה מהכלים - חיש ניקתה את השטח, סידרה נר חדש ומיהרה להדליק נרות).

אגב כך אציין כי גם ביום טוב, על פי הוראתו של אבא, הדליקה אמא נרות מבעוד יום, ולא אחר כניסת החג.

השבת היתה שונה לחלוטין משאר ימות השבוע, בעקבות פסיקת החזון איש שלא להשתמש בחשמל המיוצר על ידי חילול שבת. הורה אבא כי בביתנו לא תהיה אפילו תאורה הפועלת על גנרטור פרטי, משום מראית עין. בבית דלק רק 'לוקס', שבער באמצעות גז, אורו העמום היה חלק מן האווירה המיוחדת והטהורה, שאלה נכספנו כל ימות השבוע.

סעודות השבת

בשנות ילדותנו היו הסעודות מצומצמות בחיק המשפחה בלבד. אבא היה מדבר דברי תורה, משוחח עמנו ומספר לנו ממשלי המגיד מדובנא, סיפוריו היו מרתקים!

לאחר הסעודה היינו יוצאים לטייל עם אבא. בדרך היה מספר

לנו סיפורים מן הגמרא וסיפורים שקרא ושמע. טיולים אלו עם אבא זכורים לי עד היום בערגה רבה.

בשנים האחרונות הפכה סעודת ליל שבת לסעודה רבת. אנשים היו באים לאמא ומספרים לה שאין להם היכן לאכול, והיא היתה מזמינה אותם לסעודה, המון אדם היה מצטופף בחדר הספרים, עד שלאמא כמעט לא נשאר מקום. אמא דאגה לכל האורחים ושירתה אותם נאמנה.

אינני יכולה לשכוח את אווירת הקדושה ורוממות הרוח ששררו בסעודת השבת כשאבא מדבר אך ורק בדברי תורה, ואמא במאור פניה מאצילה על המשתתפים חמימות ושמחה של מצוה.

אבא שר זמירות שבת בסעודה הראשונה ובסעודה השנייה. פעם התארח בני אצל סבא הרב אלישיב באחת מסעודות השבת. סבא סבר, כי בשל שקידתו המופלגת של אבא בתורה הוא אינו מוצא זמן לשיר זמירות שבת, והתפעל לשמוע מן הנכד כי אבא מקפיד על כך מאוד.

גם בסעודה שלישית אוכלים בביתנו מעט עוף. מקור המנהג: פעם התארח אצל סבא הסטייפלר המגיד הירושלמי הנודע רבי בן-ציון ידלר, והוא העיר כי גם את הסעודה השלישית יש לכבד באכילת בשר, מאז החלו נוהגים כן, ושוב לא פסקו.

מלווה מלכה

אחר ההבדלה אכלנו מיד סעודת מלווה מלכה, על אף שעדיין היינו שבעים. פעם לא חשתי בטוב במוצאי שבת, סבלתי מכאבי בטן חזקים, אולם אבא לא ויתר לי על אכילת הסעודה. הוא הגיש לי חתיכה קטנה של חלה ואמר: "את הכזית הזה תאכלי, והוא לא יזיק לך..."

אמא היתה אומרת לילדים להדליק את כל האורות בבית, כפי הכתוב במשנה ברורה, שנוהגים להרבות בנרות במוצאי שבת.

מיד לאחר מלווה מלכה מקפל אבא את הטלית של שבת תוך כדי שהוא מזמר את הפיוט 'המבדיל בין קודש לחול'. לאחר מכן אבא מחליף את בגדיו לבגדי חול. באותה שעה היינו ממהרות לסדר את חדר הספרים: החלפנו את מפת השבת במפה של יום חול, טאטאנו את הרצפה, ומיד שב אבא לתלמודו.

(מתוך הספר הנפלא - בית אמ"י)

הלכתי לעולמי קודם זמני, אבל תדעי שיצאת ידי חובת מצות כיבוד אב ואם וכך היית צריכה לנהוג, וזה היה זמני להפטר מהעולם. גם אם היינו נשארים בביתך הייתי נפטר בעת הזו. ולעדות שנכונים דבריי, הנני מבטיחך שבקרוב תיפקדי ויוולד לך ילד שיהיה לך ממנו הרבה נחת, (כבר כארבע שנים שלא נולדו להם ילדים, והרופא אמר להם שלא יהיו להם יותר ילדים) ושני מלווי יהיו עדים על דבריי, והצביע על האנשים שליוו אותי.

לא ידעתי מיהו העד השני, סיימה הרבנית, וכשראיתי את תמונת החזון"א, הבנתי כי הוא היה העד השני שליווה את אבי.

זאת אם כן היתה סיבת התרגשותה הגדולה מתמונת מרן החזון איש. דברי האב התקיימו במלואם, וכעבור עשרה חודשים נולדה להם בת שהיא וצאצאיה הרוו אותה הרבה נחת דקדושה.

בתחילה סרבה לגלות לו, בטענה כי הוא יגחך עליה ועל חלמותיה, אבל לאחר שהפציר בה ספרה כך: "לילה אחד, רואה אני בחלומי את אבי זצ"ל יושב בראש שולחן גדול, ואור גדול ונפלא היה בחדר. תלמידי חכמים יושבים סביב השולחן, ופניהם מבהיקים כזוהר הרקיע, ואבי מוסר לפניהם שיעור תורה. כל זמן השיעור לא ראה אותי אבי, רק כשסיים את השיעור הבחין בי. הוא התקרב אלי כשחיוך גדול נסוך על פניו, ושני אנשים שליוו אותו, אחד מימינו והשני משמאלו.

את האחד הכרתי - סיפרה הרבנית - הלא הוא היה אחי רבי יהודה לייב פרנק, שכבר לא היה אז בין החיים. ואת השני לא הכרתי, אבי התקרב אלי ואמר לי: 'ידעתי בתי ידעתי, כי יש לך ייסורי מצפון על שהוצאת אותנו מבייתך, ואת חוששת שבגלל זה



לעולם לא אשכח כיצד ביקש בני ואמר לי: 'אבא, תן לי פת לחם!' תן לי לחם!' ולא היה לי מה לתת לו...

הסברו המדהים של הגה"צ רבי אריה ליון זצ"ל לנכדו, מדוע כה מקפיד הוא שלא יספידוהו בהלווייתו לאחר מאה ועשרים

בעוד כמה ימים".

בינתיים נפטר אחד מילדיי, רחמנא ליצלן, מחמת הרעב. לעולם לא אשכח כיצד מלמל בני לפני פטירתו ביקש ואמר לי 'אבא תן לי פת לחם תן לי לחם' ולא היה לי מה לתת לו... בימי השבעה הופיע אותו גבאי בביתי למסור לי את הכסף. 'יכול אתה לקחת את הכסף ולתתו לאחרים', אמרתי לו בכאב, 'לי זה כבר לא יוכל לעזור...' ימים ספורים לאחר קומי מה'שבעה', נסתלק גם אותו גבאי לעולמו. עמדתי בין קהל המלווים ושמעתי כיצד מהללים המספידים את המנוח, כיצד עשה שליחותו באמונה, עד כמה היה מקפיד להעביר הכספים שקיבל ליעדם, וכמה משפחות ניצלו בשל כך מחרפת רעב...

עמדתי בצד והרהרתי בלבי הן 'בדידי הווה עובדא', ולב יודע מרת נפשו. חשבתי לעצמי כי כאן בעולם הזה מפליגים בשבחו של נפטר, אולם בעולם הבא, שם הכול גלוי וידוע, שם בוודאי באים ואומרים לאדם: 'ראה מה אומרים עליך בעולם הזה, האם היית מאחז את עיני הבריות?!'...

אותה שעה קיבלתי על עצמי לבל יספידוני לאחר מותי.

(המבשר' - פסיפס - פרשת ויקרא תשע"ז)

"אחרי מות שני בני אהרן" (ויקרא ט"ז, א')

באחת ההזדמנויות הסביר הגה"צ רבי אריה ליון זצ"ל לנכדו, מדוע כה מקפיד הוא שלא יספידוהו בהלווייתו לאחר מאה ועשרים, וכה ספר:

הדבר אירע בימי הרעב אשר במלחמת העולם הראשונה. כיתר אנשי ירושלים אף אני ובני ביתי סבלנו מחרפת רעב פשוטו כמשמעו. באחד הימים שלח עבורי נדיב מחו"ל סכום כסף באמצעות גבאי צדקה ירושלמי אחד, אך הגבאי לא מיהר לתת לי את הכסף. אני כלל לא ידעתי מכך, אך באחד הימים קיבלתי מכתב מאותו נדיב שכתב לי בקפידה: 'למה אינך מאשר את קבלת הכסף ששלחתי לך על ידי פלוני?...' נדהמתי והלכתי לאותו גבאי צדקה וביקשתי את הכסף. 'עלי לבדוק תחילה האם מתגורר בירושלים עוד אדם הקרוי אריה ליון?' השיב האיש, 'שמא כספים אלה נועדו לו ולא לך?...' 'מכיר אני את אנשי ירושלים', אמרתי לו, 'ולמיטב ידיעתי וזיכרוני, אין עוד אדם המתגורר בעיר הקרוי גם הוא בשם 'אריה ליון', מה עוד שאותו נדיב כותב לי מפורשות שהכסף ששיגר אליך נועד עבורי. הגבאי לא התרשם מהדברים ועיכב את העברת הכסף

מיד הכניס המושל ידו לכיסו, על מנת להוציא את האקדח ולירות ביהודי כמתוכנן, אך ראה זה פלא, היד נשארה בתוך הכיס והאקדח נשאר על מקומו

רבי יחיאל מיכל שטרן, רבה של שכונת עזרת תורה בירושלים, ממחיש בסיפור על כוחה של נגיעה

"לא תעשו עול בְּמִשְׁפַּט" (ויקרא י"ט, ט')

האקדח מכיסו ויהרגנו, ואז יראו הכל שאין שחר לדבריו, ובמקרה שיאמר שהיום הוא יום מותו, ימתינו עד הערב ויראו האם כנים דבריו אם לאו.

כאשר סיים המושל לשאול את שאלתו, הפסיק היהודי לרגע את תפילתו וענה לו במילים קצרות: "אני אמות באותו יום שאתה תמות." מיד הכניס המושל ידו לכיסו על מנת להוציא את האקדח ולירות ביהודי כמתוכנן, אך ראה זה פלא, היד נשארה בתוך הכיס והאקדח נשאר על מקומו.

החלו הנוכחים להאיץ במושל: "נו בצע את התוכנית, הנה זו הזדמנות נפלאה להראות את אי צדקתו", אך המושל בשלו, כולו אחוז פחד וכאילו נשתתקה ידו, והם ממשיכים לקרא לו קריאות עידוד ושבח להצלחה הקרובה של המזימה, אך הוא עומד נבוך, המום וחסר אונים. לאחר דקות ממושכות של מחזה מוזר זה, ירד מהבימה ושלח את היהודי לביתו.

כאשר שאלוהו אחר כך, מדוע לא ניצל את ההזדמנות הנפלאה, השיב להם המושל: "שוטים שכמותכם, וכי לא שמעתם שהוא אמר שבאותו יום שהוא ימות, אף אני אמות? אם כן, איך יכולתי להרגו, הרי גם אני הייתי מת בו ביום..."

זוהי כוחה של נגיעה. כל זמן שהנגיעה של המושל היתה מונעת מכח הגאווה שלו, שאמרה לו לסרב להאמין ליכולתו של היהודי להגיד עתידות, הוא באמת לא האמין בכוחו זה, אך כאשר נתחלפה נגיעה זו בנגיעה אחרת, שהיא רצון האדם להישאר בחיים, השתנתה דעתו מן הקצה אל הקצה והחל לחשוש שמא באמת יודע האדם לצפות את העתיד.

(מתוך 'מידות והנהגות טובות')

מעשה שאירע במדינה אחת, שמחולקת היתה למחוזות שונים. בכל שנה ושנה היו מושלי המחוזות נפגשים יחד לצורך ניהול ענייניהם. באחת הפגישות, סיפר המושל של אחד המחוזות הקטנים לחבריו, שבמחוז שלו מתגורר יהודי צדיק מגלה עתידות, שכבר כמה וכמה פעמים התקיימו נבואותיו במלואן.

כאשר שמע זאת המושל של המחוז הגדול ביותר, לא יכול היה להשלים עם מציאות כזו, שמושל זוטר יתרברב ויתגאה בדבר שיש לו ואין לאחרים הגדולים ממנו. ציוה על אותו מושל שלמפגש הבא יביא עמו את היהודי הזה, כדי שיוכלו להיווכח אם אכן נכונים דבריו.

בהגיע עת המפגש, נקרא היהודי לבוא אל המושל, על מנת להתלוות אליו בדרכו למפגש המושלים. כאשר שמע היהודי את אשר צפוי לו שם, נתמלא חיל ורעדה מחשש שמא ישל בדבריו. כל העת נשא תפילה לבורא עולם שיתן בפיו את המילים הנכונות לבל ישל.

כאשר הגיעו למחוז חפצם, נתכנסו כל הבאים לאולם הגדול, במרכזו עמדה בימה גבוהה עליה עמד המושל הגאוותן והזמין אליו את הצדיק. בחיל ורעדה עלה היהודי על הבימה ולקול צחוקם של הנוכחים, שאלו המושל שאלה אחת: "אמור נא לי יהודי, מתי יהיה יום מותך?"

שאלה זו תוכננה מראש ע"י חבר יועצים, שזממו להוכיח לעין כל את אי יכולתו של היהודי להתנבא. לצורך כך ציידו את המושל, קודם שעלה לבימה, באקדח שהוחבא בכיסו, והיה אם תהיה תשובת מגיד העתידות שימות בתאריך פלוני, יוציא המושל את

הדבר האחרון ששינה לפני פטירתו היה בקריאת שמו לתורה. כל השנים קראו לו לתורה: "עמוד מורנו הרב הלוי", בלי השם. ואמר לגבאי: 'חוששני שזה נדנדוד פגם בכיבוד אב, שלא קוראים לי לתורה בשמו של אבא...'

מֶרֶן בַּעַל 'שֶׁבֶט הַלְוִי' עִם הַיְסוּדוֹת לְהַצְלָחָה בַּחַיִּים, וְעַל אַרְיֻכּוֹת יָמִים וְכִיבוֹד אֲב

והוסיף רבינו ואמר: "כמובן שיש מושג שאדם מונח בסוגיא ויכול להיות באופן חד פעמי ער בלילה לסכם את הסוגיא או לשננה, אבל באופן כללי חייב האדם להיות מסודר בשביל להצליח, אז יש לו את ישוב הדעת..." על עצמו הוסיף רבינו וציין: "מידי יום מגיעים אלי שאלות של נפשות, ובשביל זה זקוקים להמון אחריות והמון יראת שמים... וכל זה שייך רק למי שיש לו ישוב הדעת ומנוחת המחשבה..."

מיד כשיצאו הפלאפונים, והיו כל מיני מחאות ע"ז מכמה אנפי, רבינו התריע בעיקר על כך שהפלאפונים עלולים להפריע למנוחת הנפש בעת לימוד התורה. הוא הטעים זאת בכך ש"כאשר האדם לומד ומעמיד לידו טלפון כממתין שיפריעו לו, בוודאי חסר בריכוז במנוחת הנפש הזקוקה ללימוד התורה..." בתורה זו הוא הגדיר את הבעיה של הפלאפונים...

"התבוננות" מביאה לישוב הדעת

"היסוד השלישי להגיע לישוב הדעת", היה אומר רבינו, "הוא להתבונן בכל פעולה או דבר שעושה". כידוע, רבינו היה לומד עם תלמידיו בספר מסילת ישרים, ואמר שמה שכתב המסילת ישרים (פ"ב ואילך), שהאדם צריך לחיות בהתבוננות בזה מתחיל החיים של יהודי, ובזה נגמר החיים של היהודי, כי הדבר הכי גרוע הוא כשהולך האדם כסוס... ארוחת בוקר אוכל כמו אתמול, מתפלל כמו אתמול, לומד כמו אתמול, ללא שום התבוננות במה שעושה.

וסיפר רבינו ממרן החזו"א, כמדומה לי שראיתי או ששמעתי שבסוף ימיו, טרם הסתלקותו מצא איזה דקדוק בהלכות ציצית בחוטי הציצית שלא קיים, וציווה לעשותם עוד פעם. ומזה אנו רואים איך שצריך לדקדק בכל מצוה מתוך התבוננות בכל יום עד לסוף ימיו. אדם צריך לפני שישן להתבונן איך עשה בשלימות הברהמ"ז, הנחת תפילין בשלימות, השמונה עשרה בכוונה, וכל שאר מעשיו.

וכן רבינו בעצמו תמיד היה מתבונן על כל מעשיו ודרכיו. הנה מה שהעיד תלמידו הרה"ח ר' חיים יהודה ברנט שליט"א, בשנים האחרונות לחייו, בגיל מופלג, שינה רבינו עשרות מנהגים והנהגות. לכאורה אולי הדבר האחרון ששינה, היה בקריאת שמו לתורה. כל השנים קראו לו לתורה: "עמוד מורנו הרב הלוי", בלי השם. לפני כשנה, הלך אצל הגבאי, רבי אברהם יהודה גולדשטיין שליט"א ואמר לו: "חוששני שזה נדנדוד פגם בכיבוד אב, שלא קוראים לי לתורה בשמו של אבא..." והורה לשנות מכאן ואילך, לקרוא לו בשם אביו. יש לזכור כי אביו נפטר לפני אולי שמונים שנה, ועדיין יש לו חשבון נפש מחודש בעניין כיבוד אב, מכבדו בחייו, מכבדו במותו. בעצם זה הכבוד הגדול ביותר, שיש לו כזה בן... (מתוך "ולא שבט הלוי בלבד")



מרן בעל שבט הלוי זצ"ל

"אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ" (ויקרא י"ט, ג')

'היסוד להצליח בכך', היה אומר רבינו, 'שהאדם יהיה נקי מכל חשבונות, הוא לפעול לשם שמים, ואז האדם נהיה נקי מכל מיני חשבונות, ואינו חת מאף נברא, ויכול לפעול בישוב וצלילות הדעת עפ"י האמת...'

'יתירה מזאת', היה אומר רבינו, 'כל זמן שכל פעולות האדם, הן בעניינים רוחניים והן בעניינים גשמיים, הם רק לכבוד ה' ולכבוד תורתו הק', הרי הוא מצליח, קושטא קאי וזוכה לאריכות ימים, ובפרט דיראת שמים הוא יסוד החינוך, כל זמן שהילדים רואים דאביהם ואמם הם יראי אלקים מוכנים הם לקבל הדרכתם.'

שמעתי פעם בקלטת איך שמדבר רבינו לפני תלמידים בכינוס, וכך אמר: "כל השנים פחדתי, שמא כל מעשיי בהרבצת תורה באו חלילה מצד שמאל, דהיינו שלא לגמרי לשם שמים, אבל אחרי שאני רואה את הפירות, ב"ה, תלמידים מורי הוראה ומרביצי תורה, זה מגלה לי שמתחילה כבר המעשים היו מצד ימין לשם שמים..."

הנה סיפור מרטיט לב, שהיה עם רבינו. בערך בגיל 100 שאל אותו אחד מנכדיו, בזכות מה זכה הסבא לכזו אריכות ימים בבריאות גופא ונהורא מעליא?

נענה ואמר: "הנה בערב שבת קודש, לאחר תפילת מעריב, עובר הקהל הקדוש לומר 'גוט שאבעס', והנה לפני כשמונה עשרה שנה, עבר בין הקהל יהודי קדוש שהשכינה שרתה בפניו ואמר לי בהאי לישנא, 'הרב וואזנר, התגלה לי מהשמים שלמעשה כבודו היה צריך כבר ללכת לעולם האמת,

אולם ישבו ודנו על כך בבית דין של מעלה, והחליטו שהיות וכל מעשיו לשם שמים, ע"כ יוסיפו לכבודו עוד 20 שנה לחיות בעולם הזה:"

ואכן כאשר עברו שנתיים, והושלמו עשרים השנים שנקצב לו משמיא, עלה רבינו לעולמי עד...

סדר מביאה לישוב דעת

'היסוד השני להגיע לישוב הדעת', היה אומר רבינו, 'הוא לחיות עם סדר וחשבון. כידוע, רבינו זכה ליישוב הדעת באופן מופלג ביותר, וכל שיעוריו נאמרו בצורה מאוד ברורה ומסודרת, באופן שגם מי שלא למד את הסוגיא, יכול היה בנקל להבין את הדברים. ומסיבה זו הקפיד מאוד על זמני השינה, ועל סדר יום מופתי בכל הליכותיו, עד זקנה ושיבה ממש.

וסיפר הגר"א טויסיג שליט"א, שאמר לו רבינו: "מאות אברכים יכלו לצמוח לתלמידי חכמים ומורי הוראות, ורק מחמת זאת שהם גדלים בלי סדר ומחליפים ימים ללילות ולילות לימים, קשה להם לגדול..."

אבל דבר אחד אני יודע טוב יותר מכל בני העיירה, יודע אני לעשות 'היפוך ראש'! אז הנה, אעשה זאת לכבודך ומיד נחת על כפות ידיו והתגלגל במורד במהירות מסחררת, היישר לידי של רבי משה לייב שחבקו בחום והעמידו על רגליו

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על הכרת הטוב לזולת כמבוא להכרת הטוב לבורא עולם

"וְאֵת שְׁבִתֵי תְּשֻׁמוֹ" (ויקרא י"ט, ג')

נפתח בסיפור ידוע. הצדיק המופלא אוהב ישראל רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל ראה ברוח קדשו שיש בהונגריה נשמה גבוהה שיש לחלצה ולהביאה לקדושה. עלה למרכבה ונסע לאתרה. חצה עמקים וגיאות והורה לרכב לעצור. על גבעה מוריקה השגיח ילד קטן על להקת אווזים. עמד בראש הגבעה, נשא עיניו למרום וקרא: "רבנו של עולם, אני אוהב אותך כל כך – במה אני יכול להודות לך על יפי הבריאה. השמש הזורחת והרוח המלטפת, העשבים המוריקים והציפורים המצייצות – במה יכול אני להודות על החיים, והבריאות. על כל החסד אשר עשית עמדי –

על שנתת בלב בני העירה למסור לידי את אווזיהם למרעה, כדי שאוכל להרויח פרוטות לעזור בפרנסת אימי האלמנה! הו, רבנו של עולם, אלו היו לך אווזים, הייתי רועה אותם בחינם... אבל בורא עולם לא הפקיד בידי אווזיו, ונפשו המתה: "הלא גלוי וידוע לפניך, שאלו הייתי יודע להתפלל, הייתי מתפלל לפניך, ואלו הייתי יודע ללמוד, הייתי הוגה בתורתך. אבל איני יודע..." ואז קרא בעוז: "אבל דבר אחד אני יודע, טוב יותר מכל בני העיירה –

יודע אני לעשות 'היפוך ראש'! אז הנה, אעשה זאת לכבודך – ומיד נחת על כפות ידיו והתגלגל במורד במהירות מסחררת, הישר לידי של רבי משה לייב שחבקו בחום והעמידו על רגליו. בקשו לכנס את אווזיו ולשוב עמו לעיירה. ביקש מהאם האלמנה שתפקיד בידו את הנער. ענתה שהיא נזקקת להכנסותיו, ונתן לה דמי רעיית אווזים לשנים הבאות, הביאו לביתו ואמצו כבן, והעניק לעולם את הצדיק הנגב רבי יצחק אייזיק מקאליב זצ"ל, נעים זמירות ישראל.

מי מאיתנו עמד על כך, ברגש ובכיסופין, ושאל: "במה אקדם לה, אכף (אהיה כפוף) לאלוקי מרום. האקדמנו בעולות, בעגלים בני שנה, הירצה ה' באלפי אילים, ברבבות נחלי שמן, האתן בכורי פשעי, פרי בטני חטאת נפשתי?" (מיכה ו, ו-ז) עד כדי כך!

מדוע אנו כה רחוקים מהכרה זו – משום שאינה צומחת בחלל ריק. אינה עולה מאליה, יש לטפחה ולגדלה, והדרך לכך אחת שכך אמרו במדרש (שמות רבה א, ח): משל לאחד שרגם אוהבו של מלך, אמר המלך: התיזו את ראשו, כי למחר יעשה בי כך. היום: "אשר לא ידע את יוסף" (שמות א, ח), ולמחר עתיד לומר: "לא ידעתי את ה'" (שם ה, ב)! הכופר בטובת חברו לבסוף כופר בטובתו של מקום. וכתב בספר ה"חינוך" (מצוה לג) שיסוד מצות כבוד אב ואם היא הכרת הטוב, "ומשיקבע זאת המידה בנפשו, יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא ויערוך במחשבתו במה וכמה ראוי לו להיזהר בעבודתו ברוך הוא."

הנה כי כן, הכרת הטוב לזולת, והבעתה, היא התנאי והמבוא להכיר טובה לה' יתברך. לה' יתברך. ומתי השתוקקנו, ונכספנו, ורגשנו, להכיר טובה לזולת! ונספר מעשה שהיה. התאריך נחקק בזכרוני. שמעתי בערב שבת

קודש פרשת שמות שנת תשס"ו.

ביום שלפני כן, יום חמישי בשבוע, אפתה עקרת בית בבני ברק עוגות וחלות לכבוד שבת קודש. את, בכל הבית התפשט ריח ניחוח של מאפים טריים [שהוא ריח טוב מאד (רשב"ם בבא בתרא צא ע"א) ויש דעה שמברך עליו "שנתן ריח טוב בפת" (אורח חיים רטז, יז)]. הילד חזר מהתלמוד תורה, והאם רואה שהוא מסתובב סביב השולחן שעליו גלילי העוגות.

"תחכה שיצטנן, ואפרוס לך", אמרה האם.

אמר הילד: "לא, אני רוצה לקבל פס שמרים!"

"פס שמרים? למה לך?!"

"לתת למלמד", הוא עונה.

"באמת", הפטירה האם. זה עלול לביש אותנו, כאילו הוא נזקק לעוגה שלנו. וזה עלול להעליב את אשתו, כנראה שגם היא אופה. ובכלל, זה לא מקובל."

"לא מקובל", חותם כל ויכוח, יש דברים שטוב ששומרים משום שאינם מקובלים. ויש להפך...

אין לשער את האכזבה של הילד. "איני מבין" טען, "בכל שבת אבא בוחן אותי, ושמוח בידיעותי, ומספר בשבח המלמד, ובמוצאי שבת כותב לו פתק כמה הוא מרוצה ומעריך ומוקיר אז למה לא לתת לו עוגה?!" נשאל את אבא, אמרה.



הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א

הגיע האב, נשאל, היסס, הסתייג, אבל כשראה את הלהט וההתלהבות הסכים. וככלות הכל. למה לא. המלמד באמת מעולה, מסור, משקיע כוחות, מרעיף אהבה, עמד וצרף מכתב נלהב, הביע תודה והוקרה, וציין שזו יוזמה של הילד, בקשה והפצרה, עטפו ושלחו עם הילד למחרת ביום שישי, ערב שבת קודש.

במוצאי שבת התקשר אליהם בנס, תושב אשדוד. המלמד מתגורר באשדוד, ולפני שבת עלה לבית הבן. מרוגש עד דמעות, סיפר איך בא אליו האח הקטן בעינים נוצצות והגיש לו את החבילה. "ההורים שלחו", אמר. לא היה לו נעים לפתוח. פתח בבית, וכל כך התרגש – הוא באמת משתדל, מתמסר, נותן את הנשמה. ומעולם, מעולם לא קיבל כזו תשורה.

כן, מודים בפתקים ששולחים בתחילת השבוע, מביאים משלוחי מנות. אבל מתנה בסתם יום של חול, באמצע השנה, ממש עמד על סף דמעות...

ומה שילד טהור מרגיש וחש כלפי המלמד –

מתי הרגשנו כך כלפי בן המשפחה. כלפי ההורים. לקנות סתם כך תשורה, להביע רגשות, להראות כמה טוב ויפה היה, אילו היינו חשים ב"מה אשיב לה", כל תגמולהי עליי! ב"מה אקדם לה", אכף לאלוקי מרום!"

(מתוך מקרבן לתורה הגדה של פסח)

כל העולם הריע לאסטרונוטים שכבשו את הירח. מי לא שמע והתפעל ממהלך הטיסה, מהשיגור מהנחיתה, ממהירות הטיסה, אבל איש לא חשב איזו הפקרות זו, להסגר בתוך בועת ברזל, להיות משוגרים בתוך טיל, לטוס בחלל תלויים במכשירים אלקטרוניים עדינים

בעל האור לציון" – הגאון רבי בן ציון אבא שאול זיע"א על סכנות ועישון סיגריות

ואם תאמר, מהו אם כן שוויון הנפש שלנו, מדוע חוצים כביש בריצה, ומזלזלים במצוות ונשמרתם? לדעת רבינו זו השקפה נכרית פסולה שחילחלה לחברה והרעילה את המוחות. ולא משום שאינם יודעים את ההלכה ואינם מונהגים על פיה. משום שההגיון מורה על שמירת הגוף והנפש, אומר שאין לאדם אוצר יקר יותר והשמירה עליהם חייבת להיות קפדנית ועירנית. זה עיוות הגובל בפשע, וסיבתו לדעת רבינו במאכלות האסורים והמטמטמים את הלב (ויקרא יא, מג וברש"י), אוטמים וסותמים אותו מכל חכמה והגיון.

הלא תראו, אמר. מורגלים לטעון שאין סכנה בנהיגה, אבל יש ענף תחרויות של מירוצי מכוניות במהירות שגעונית, האם גם בו אין סכנה? בחורים היוצאים למסלולים מייבשים בימות החמה, או מטפסי הרים וצוקים מעל הנהרות ותהומות, האין זו אלא זילות החיים?

מהיכן זה בא? שאל רבינו, והסביר: מהשקפות העולם הנכרי החודרות למחנינו מבלי משים לב. הנה כל העולם הריע לאסטרונוטים שכבשו את הירח. מי לא שמע על כך והתפעל ממהלך הטיסה, מהשיגור מהנחיתה, ממהירות הטיסה, אבל איש לא חשב איזו הפקרות זו, להסגר בתוך בועת ברזל, להיות משוגרים בתוך טיל, לטוס בחלל בתלות מוחלטת במכשירים אלקטרוניים עדינים, וכל שיבוש עלול לעלות בחיים. וכבר היו דברים מעולם, שהשתבש הקשר עם הטילים והחלליות, וסטו ממסלולם.

כאן, הלא הכל מודים שהסכנה גדולה ועצומה, והרווח, יוקרה מטופשת. היתכן? אדם מפקיר את חייו בעד כבוד והרפתקה לאות גבורה? כאן הכל מודים שמסתכנים על לא דבר. הוא הדין בכבישים! ועדיין, השאלה בתוקפה: הכביש, מקום סכנה מוחשית או מדומיינת? אין ספק, שהסכנה מוחשית. הבית בטוח יותר. גם המדרכה. אם כן, כיצד מותרת הנסיעה ברכב? יש כאן גדר נוסף, אותו הביא רבינו בספרו ("אור לציון" יבמות דף יב ע"ב) בשם הגר"ח מבריסק והחזון איש: הן כל לידה, בחזקת סכנה: "כשיושבת על המשבר, צ"ט למיתה ואחת חיים" (תנחומא תזריע ד) וקטרוג שורה עליה באותה שעה (שבת לב ע"א), ואף יש שמלכתחילה ידועות כמסוכנות באופן מיוחד, ואיך הותר לה להרות וללדת? "ותירצו, שבדבר שבדרך הטבע ודרך העולם בכך, אין לחוש לחששות, ומן השמים ירחמו. אבל כשמסכן עצמו בדבר שאין דרך העולם בכך, אכן אסור".

(מתוך "רבינו האור לציון" – מרן רבי בן ציון אבא שאול)

"וְאֵת שְׁבִתִּי תִשְׁמְרוּ" (ויקרא י"ט, ג')

בשעתו עישן רבינו. רבים עישנו, רבים וטובים. ראשי ישיבות מפורסמים, מקובלים, מנהיגי עדות. רווחה הדעה שהעישון מועיל לעיכול, מועיל לריכוז, מועיל להרפיה ולשלווה. הוותיקים זוכרים את העננה שהיתה מסוככת על הלומדים בבתי המדרש, בהיכלי תורה. גם רבינו עישן. לגיסו הגאון רבי ראובן שרבאני (שליט"א) זצ"ל סיפר, שבצעירותו היו לומדים תורה בחרפת רעב ממש. הסיגריות עולות בזול, והיו מעשנים כדי להשכיח את הצורך לאכילה. בודאי לא לשם תאווה. אך בו ברגע שהרופא הודיע לו שהעישון מזיק לו, אמר במליצה: "מהיום – יום שכולו שבת!"... כמו שבשבת טבעי הוא שהעישון אסור ואין לגביו כל משיכה ושאיפה, כך יהא אסור לחלוטין מהיום, ולא תהיה לגביו שום משיכה!

ואכן, כמה שמר על גדריו, פעם ביקשו קרוב משפחה, אדם מבוגר שרבינו נזהר בכבודו, שידליק עבורו סיגריה. רבינו לא סירב, חיפש גפרורים ולא מצא. חיזר אחר אדם מעשן, וביקש ממנו שידליק בעצמו את הסיגריה בנשיפת פיו. לא עשה זאת בעצמו, להיזהר אפילו בנשיפה אחת עראית. כעבור שנים אמר רבינו לבנו הגאון רבי אליהו: החושב הנך שכבר חלף לו הרגל העישון?! לא ולא! אלא מאחר והרופא אסר עלי מטעמי בריאות, אני נמנע! ומכיון שהרופאים קבעו שהעישון מזיק בכללותו, תבע רבינו להמנע ממנו באופן גורף. ואמר שמידי ספק איסור תורה לא יצא, ו"חמירה סכנתא מאיסורא". ובפרט שהוא "חב לאחריני" ומזיק לסביבתו, והאריך בכך בספרו ("אור לציון" חכמה ומוסר, עמוד רכא).

תחרויות מירוצי מכוניות – זילות החיים

ויצויין: כל ההנהגות האלו נראות כקיצוניות, כחששות רחוקים, ולא היא. רבינו רחוק היה מהנהגות קיצוניות! איש ההלכה היה, והיא שהגדירה אורחותיו. אומר היה: מי שמחזיק בביתו כסף רב ובמזומן, לא יצא מביתו בלא לנעול את הדלת. ואם אוצר יהלומים הופקד בידו, יתקין מערכת אזעקה. השקפה זו מעוגנת בהלכה: הפרה היא בעל חיים שקט, אינה זקוקה לרצועה בין קרניה לשמירה. אבל פרה אדומה דמיה יקרים, עבודה אין הרצועה בגדר שמירה יתירה (שבת נב ע"א). כיוצא בכך, מתייחסים לכל חטא בשוגג בסלחנות יחסית. אבל הרוצח בשוגג נידון בגלות, כי חומרת עוון זה גדולה כל כך, עד שאין ליטול לגביו כל סיכון, ואף השגגה פשיעה היא ("חינוך", מצוה תי)! זו ההשקפה התורנית הצרופה!

מרן הרב מבריסק חזר וקרא לה: 'שימי את הסוכר בכוס!' שמה הבת את הסוכר בכוסות, עבר רגע, ושוב קרא לה אביה, כשהוא מצווה לה לערבב את הסוכר בתה, "כאן כבר לא יכולתי לעצור בעצמי", אמר הגרא"מ שך, "ושאלתי את רבינו: 'משום מה מטריח רבינו את הבת כל כך?'"

הרב שלמה לורינץ בסיפורים מיוחדים עם הרב מבריסק זיע"א

עניתי לו, ששאלתי היתה בגלל דעתו של הגר"י אברמסקי, שאנו מחוייבים בדבר מפני שזהו ענין הגובל בפיקוח נפש, ולכן חשבתי, שכאן אולי צריך לעשות משהו. אחרי שהסברתי את עצמי, שאלתי את מרן, אם אכן הדבר קשור לבריאותו, מדוע לא יסכים לעבור לדירה אחרת? ענה לי מרן בהאי לישנא: "אתה חושב שהייתי מסוגל לצאת לרחוב, כשאני גר בבית של משהו אחר? הרי הייתי מתבייש מעצמי! איך אתה לא מבין שזה דבר בלתי אפשרי?!"

סירובו לקבלת טיפול בחינם

בימי חוליו הצעתי לו את טיפולו של אח בן תורה, אשר חשב לעצמו לכבוד ולזכות להתמסר למרן. אולם מרן סירב לקבל את הטיפול, עד שהלה יסכים לקבל תשלום מלא עבור עבודתו.

במשך מספר ימים, עד שהצלחתי להשיע על האח שיסכים לתשלום, סבל מרן קשות ולא הסכים לטיפול.

יומיים לפני פטירתו, שאלני מרן אם שולם לאח את כל המגיע לו.

כיבוד אב - שאני

למרות סירובו לקבל מתנת חנם ממישהו, שונה היה הדבר במתנה שהיא מצות התורה. לא זו בלבד שלא סירב, אלא הוא אף הקפיד על כך, שאכן יקבל הכל כראוי.



סיפר מרן הגרא"מ שך: "פעם ישבתי אצל מרן ושוחחנו בדברי תורה. מרן קרא לבתו ואמר: 'רבקה, הביאי כוס תה'. הבת הגישה שתי כוסות תה עם קערת סוכר, ויצאה מן החדר.

מרן חזר וקרא לה: 'שימי את הסוכר בכוס'. שמה הבת את הסוכר בכוסות, ויצאה מן החדר. עבר רגע, ושוב קרא לה אביה, כשהוא מצווה לה לערבב את הסוכר בתה.

"כאן כבר לא יכולתי לעצור בעצמי", אמר הגרא"מ שך, "ושאלתי את רבינו כתלמיד הדין לפני רבו: 'משום מה מטריח רבינו את הבת כל כך?' מרן ענה לי: 'כיבוד אב איז גאר נישט? איך וויל איהר מזכה זיין?' (וכי כיבוד אב הוא ענין של מה בכך? - רצוני לזכות אותה!)"

בחוליו האחרון

בימי חוליו האחרון הצטער מרן צער רב על הטירחא הרבה שגורמת מחלתו, בעיקר לבניו ולבתו, שלא משו ממיטת חוליו במשך חודשים. פעם התאונן לפני: "הרי אני גזלן ממש בגלל הזמן והטרחות שאני לוקח מבתי ומבניי!!!"

באותם חודשים שהייתי גם אני זמן רב על יד מיטתו. פעם ישבתי שם קרוב לשבע שעות ברציפות, כאשר הכסא היחיד שהיה במקום היה מאוד לא נוח לשיבה. מרן אמר לי אז: "ר' שלמה, אני רואה, שהשיבה על ידי, במשך שעות רבות כל כך, קשה לך, אבל אתה מקל עלי, וגם לך כדאי הדבר."

(מתוך הספר 'במחיצתם')

"איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא י"ט, ג')

ידועה ומפורסמת הזהירות בבית בריסק בכל ענין של פיקוח נפש, והחשיבות שייחסו לשמירת הבריאות. שתי העובדות שלפנינו מבהירות, שגם בנוגע לבריאותו, לא הסכים מרן לצאת מגדרו ולהנות מן הזולת.

כאשר שהייתי בארצות הברית בשנת תש"ח, קיבלתי מכתב מהגר"י אברמסקי, אשר כידוע, היה מתלמידי הגר"ח, וזה תוכן המכתב: 'כשבקרתי אצל הרב מבריסק בביתו שברח' פרס, מצאתי אותו חולה. הוא סיפר לי שהרופאים אמרו, שהוא סובל מהצטננויות תכופות, ודירתו אינה מתאימה למצב בריאותו, כי הוא זקוק לדירה שטופת שמש, ולכן, כפי שיודעים אנו את גדלותו של הרב מבריסק, מחובתנו לדאוג לו לכך, ולדעתי, זו שאלה הגובלת בפיקוח נפש.'

התפלאתי מאוד למקרא הדברים. הכרתי את מרן, ותחושתי היתה, שהדברים אינם עולים בקנה אחד עם רצונו. אבל כיון שהגר"י אברמסקי הוא בר סמכא, הרגשתי חובה למלא את בקשתו.

פניתי לקרוב משפחתי, ר' יהודה בודנהיימר, בן תורה וגביר, והנחתי לפניו את המכתב. כשסיים לקרוא, הצעתי לו להיות מהזוכים במצווה.

העמדתי בפניו שתי אפשרויות: האחת

לקנות דירה עבור מרן, והשניה שיקנה דירה עבור עצמו, ויעמידנה לרשות מרן. הסברתי לו, כי לפי היכרותי עם מרן הוא לא ירצה להנות ממתנת חנם, אך כיון שהגר"י אברמסקי כותב, שיש להשיג עבורו דירה, כנראה כך הוא המצב ואני מחפש דרך שמרן יסכים לקבל את הדירה.

ר' יהודה בודנהיימר הסכים בשמחה רבה, הוא היה מוכן לתת את הכסף מיד, ואמר לי, שאוכל להודיע לעוסקים בדבר שיקנו כבר דירה, והוא שולח עמי צ'ק. ונעשה כפי רצונו של מרן; אם יחפוץ - הבית יהיה שלו, ואם לאו - הבית עומד לרשותו למגורים בלבד. הוא רשם צ'ק על סך עשרים אלף דולר, כפי שהיה מחירו של בית בסביבה זו באותם הימים. אולם לפני שנטלתי ממנו את הצ'ק אמרתי לו, שליבי אומר שכל זה לא לפי רוחו של מרן.

חככתי בדעתי והחלטתי לשגר מברק למרן, בו הסברתי מי הוא ר"י בודנהיימר וכו', ובקשתי לקבל את דעתו בענין. כיון שבעבר קבלתי ממנו הוראה לא לעשות שום דבר הנוגע אליו מבלי לשאול אותו, רציתי לוודא שאינני פועל בניגוד לרצונו.

שלחתי את המברק, וקבלתי מברק תשובה מיד. ארבע מילים היו בו: "בשום אופן לא. סולובייצ'יק", חזרתי מיד לר' יהודה בודנהיימר ומסרתי לו את דעתו של מרן.

כשחזרתי ארצה נכנסתי למרן, והוא פנה אלי בשאלה, מה עלה בדעתי אפילו לשאול אותו על דבר כזה? "וכי אתה חושב", הוסיף מרן ושאל, "שאני אקבל מתנת בשר ודם בדרך זו או אחרת?!"

במקום נכח זקן רוסי כבן 70, ששכב חולה, מסכן ותשוש. התחננתי אליו: 'אנא, הצל אותי. הרי אתה יודע כי אני עובד בשבת, ומנהל העבודה מכריח אותי לעשות כן. אם תשטוף במקומי את הרצפות אתן לך כל מה שתבקש'...

הגה"צ רבי יצחק זילבר זצ"ל, על מסירות נפש לשמירת השבת בכלא הרוסי, וגם על לימוד תורה בתנאים קשים

"יְאֵת שְׁבִתִּי תִשְׁמְרוּ" (ויקרא י"ט, ג')

האחרים, איתו סיכמתי על כך מראש, והוא עשה זאת באופן יסודי ביותר. באחת השבתות הגיע גיינולין. היה זה בשעה תשע בבוקר. הוא הצביע ברגליו על הרצפה באומרו: "לכלכו כאן!" וחתר לכך שאשטוף את הרצפה בעצמי. אך אני הצלחתי למצוא מישהו שישטוף במקומי.

כעבור שלוש שעות, בשתיים עשרה, הגיע בשנית, ושוב חזר על התרגיל: "הרצפה מלוכלכת יש לשטוף אותה שוב".

ושוב מצאתי עוזר שביצע זאת במקומי.

הדבר חזר על עצמו כעבור שלוש שעות: שוב רקע גיינולין ברגליו על הרצפה ושוב מצאתי מחליף.

בשעה חמש כאשר הגיע פעם נוספת, והסיפור חזר על עצמו, לא הצלחתי למצוא מחליף. מה אעשה?

במקום נכח זקן רוסי כבן שבעים שנה, שבאופן יחסי לשאר האסירים היה הגון למדי וגם אדם מאמין. הוא שכב חולה, מסכן ותשוש. התחננתי אליו: "אנא, הצל אותי. הרי אתה יודע כי אני עובד בשבת, ומנהל העבודה מכריח אותי לעשות כן. אם תשטוף במקומי את הרצפות אתן לך כל מה שתבקש".

על אף היותו חולה, קם האיש מהמיטה ושטף את הרצפה.

המקרה השני אירע בליל שבת בשעת חצות. לפתע פתאום העירו אותי משנתי. גיינולין עמד לידי עם אסיר נוסף, שאחז בידיו שני אתים.

"זילבר ישן? ומחר בבוקר מגיעה ועדת ביקורת! שר הפנים מגיע ממוסקבה בכבודו ובעצמו! אך השטח כאן מלא בגרוטאות, יש לנקות ומיד. לכו שניכם, ואם כי השטח גדול הוא, לילה שלם לא יספיק לכם. עד שש בבוקר חייב הכל להיות נקי ומסודר".

מה יכולתי לומר לו? ובכלל, לא נהגתי להתווכח. התלבשתי והלכתי. בחוץ שרר באותה שעה קור עז ביותר – למעלה משלושים מעלות מתחת לאפס, סופת שלגים השתוללה וסיכות השלג דקרו את הפנים. האסיר השני נשא את האתים בידו, ואני דאגתי למשוך את הזמן. בניגוד לטבעי – תמיד ממחר ונוהג בזריזות – כאן השקטתי את היצר הרע שלי, ופשוט המתנתי לכך שלגיינולין ימאס לעמוד בקור, וילך לו. הגענו לאתר שאותו נצטוונו לנקות, גיינולין הצביע בידו והסביר מה לעשות ואיך.

"בסדר", אמרתי, וללא חיפזון היטבתי את כובעי על ראשי. לאחר מכן התחלתי לרכוס את כפתורי המעיל, גם זה ביסודיות יתרה, שהרי קר מאד היה! עכשיו נזכרתי כי הכפפות חסרות. התרוצצתי לחפשן. מצאתי אחת, אך השנייה עדיין חסרה...

בקיצור, עשרים דקות "הספיקו" לו, שכן הסופה היתה רצינית ביותר. ובינתיים הסתובב גיינולין ומלמל: "שהעבודה תסתיים עד לשעה שש..." ועזב את השטח.

כעת פניתי אל השותף וביקשתי: "אשלם לך כמה שתרצה, רק עשה לבד את העבודה".

הוא הסכים ואני חזרתי לחדר.

וכמובן, למחרת התברר כי כל העניין היה שקר גס וכל שר לא הגיע. גיינולין המציא את המעשה במיוחד "לכבודי"...

(מתוך "להישאר יהודי")

לקחתי על עצמי לדאוג לאספקת המים בדליים, ממבקע-הקרח שעל נהר קאזאנקה, היתה זו עבודה המיועדת לפחות לחמישה בני אדם. אבל השתדלתי להצליח לעשותה לבדי, שכן, הדבר היה כדאי לי. בעבודה זו לא הייתי תלוי באיש, והייתי מרוצה מהענין. אם הספקתי ביום שישי לפני שקיעת החמה להביא כמויות מים עד לחצות יום השבת, הרי שנותר לי לדאוג למים רק לזמן שמחצות היום ועד למוצאי שבת. האסירים היו עוזרים לי בכך כעבור שלושה – חמישה רובלים ממעט הכספים שאשתי הצדקת היתה מביאה לי, או כעבור מנת לחם.

חיפשתי זמן ללימוד תורה, אך – איה אמצאהו? מחמש וחצי בבוקר ועד שבע וחצי בערב הייתי נושא ללא הרף דליי מים מהנהר למחנה. לצריף הייתי מגיע תשוש לגמרי, ומתי אלמד?

בצעידה רגילה ארך לי ה"מסלול", כשאני נושא את הדליים, שעה אחת. ניסיתי לנוע בריצה – במקום שעה התקצר הזמן לארבעים וחמש דקות. כך התחלתי לעבוד בריצה. במשך ארבעים וחמש דקות נשאתי דליי מים מהנהר למחנה, ואז, למשך רבע שעה, הייתי סר לצריף, אל מאחורי הוילון, שם החבאתי ספרי תנ"ך ומשניות. באותן חמש עשרה דקות הגיתי בתורה, ושוב הייתי רץ לכיוון הנהר... אומרים שעשיית עבודה פיזית ולחילופין עבודה עם חשיבה היא דבר מועיל ביותר. ואכן, זה מה שעשיתי.

עבדתי בכל יום כארבע עשרה שעות, ומתוכן התאפשר לי ללמוד כשלוש עד שלוש שעות וחצי. אפילו כיום, קשה לי למצוא זמן רב כל כך ללימוד! כך למדתי על פה משניות "ראש השנה", "יומא" וגם אחרות. אפשר לבחון אותי – לפתוח בכל מקום בספר, ואוכל לצטט... זה נשאר לי כנכס מהכלל.

עוד למדתי שם את מסכת "קנים" (גם אותה הביא לי וישנב), מחוץ לכלא למדתי מסכת זו – אך לא הצלחתי לרדת לעומקה, ואילו בכלא – הצלחתי.

הצריף היה מואר בנורה בת ארבעים וואט בלבד. אומנם היה חלון, אך הוא היה מכוסה בשכבה כה עבה של קרח, עד כי כמעט לא חדרו קרני האור בעדו. גם מבעד לוילון, שמאחוריו הסתרתתי, חדר בקושי האור. זמן מה סבלתי עקב הקריאה באפלולית, אך לאחר מכן הסכנתי לקרוא בחושך. עד היום נשמרה עימי מיומנות זו – לפעמים אני מדגים אותה לשומעי שיעורי: אני מכבה את האור, מכסה את הראש בטלית – וקורא...

גיינולין – מנהל עבודה חדש

כך הצלחתי להסתדר, עד ליום בו יצא לחופשי מנהל העבודה שלי, שהיה אף הוא אסיר. במקומו התמנה אדם בשם גיינולין שהתגלה עד מהרה כטיפוס מזיק. תמיד דאגתי למלאי של מים, ומעולם לא היה מחסור בהם, אך האיש שם לב לכך, שבשבת איני מביא מים, והחליט להכריחני לחלל שבת.

רבים היו המקרים שהתנכל לי ורצה לגרום לי לחלל שבת, אך אספר רק על שניים מהם.

חלק מתפקידי היה לשטוף את הרצפה של חדר הרצפה. ביום שישי הייתי שוטף בעצמי, ובשבת בבוקר עשה זאת אחד האסירים

"כבוד הרב, זהו המקום שהביא לי אושר בחיים", הוא הסביר: "עבדתי במשטרת ישראל, רכבתי על סוסים כפרש נבחר ומובחר. כאן בצומת אירעה לי תאונה קשה, הסוס מת, אני שכבתי כמה חודשים בבתי חולים עד שיצאתי מהכל..."

הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל בשיעור במסכת דרך ארץ

אי שם, בחדר קטן בישיבת טשעבין, לומדים מסכת דרך ארץ, ודעתם נתונה על עתידו של ילד יהודי שאבא שלו לא החליט על עתידו. אך הרב ("אבא שלי") מישיבת טשעבין כבר החליט שהילד ילך לבית ספר דתי.

ר' אברהם נסע לצידו של נהג מונית לא רחוק מהר הזיתים. המונית שעטה בדרך הפתוחה. הנהג הצביע לרב על אחד הצמתים ואמר: "כבוד הרב, זהו המקום שהביא לי אושר בחיים". הוא הסביר: "עבדתי במשטרת ישראל. רכבתי על סוסים כפרש נבחר ומובחר. כאן בצומת אירעה לי תאונה קשה, הסוס מת, אני שכבתי כמה חודשים בבתי חולים עד שיצאתי מהכל, קיבלתי דמי פיטורין מהמשטרה, יצאתי לחיים נורמלים וגם הקמתי בית ומשפחה, ומאז אני מנהל חיים ככל האדם".

ר' אברהם התעניין: "אלו תובנות היו לך מהתקופה שהיית על הסוס?"
האיש הרהר לעצמו תוך כדי נסיעה והשיב:
"כדי הצליח במלאכה מורכבת זו, יש לדעת שלושה כללים:



הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל

הכלל הראשון: אם אתה רוצה לסובב אותו (את הסוס), אל תעקם אותו בבת אחת, אלא לאט לאט, ורק אז תצליח להגיע אל המטרה הסופית.

כלל שני: שהסוס לא ירגיש אף פעם שהרוכב מפחד ממנו, כי אם כן, הרוכב יפסיד את שליטתו, והסוס מרגיש היטב. הכלל השלישי: לכל סוס יש שיגעונות, ואתה חייב לתת לו אותם בשקט, לדוגמא, לסוס שלי היה שיגעון שאם הוא ראה ניילונים עפים באויר הוא היה נעצר. וכשהוא עצר להביט על הניירות או ניילונים עפים ידעתי כי לא נוגעים בשיגעונות שלו. לא מפריעים, לא כדאי ולא שייך להפריע לו".

ר' אברהם, כדרכו ללמוד מכל דבר, יצא מהמונית, ולמחרת דרש באוזני תלמידים שהתאספו סביבו את סיפורו של נהג המונית, וכה אמר להם:

למדתי מדבריו כלל ברזל איך לעסוק עם אנשים. (כי הטבע נמשל בכתובים לסוס, והאדם לפרש המוביל אותו) - "כסוס שוטף במלחמה", "כסוס כפרד אין הבין", (ועוד) ראשית, לא מסובבים אנשים בבת אחת.

כמו כן, אם אתה מעוניין לנווט פלוני לכל כיוון שתרצה, אסור לו להרגיש שאתה מפחד ממשהו וממישהו, ושלישית, עם הניווט, בד בבד, חובה להבין אותו עם השיגעונות שלו, אל תפריע לו, אל תציק לו בעת שיגעונותיו... (ברגעים כאלו של שיגעון, יש לעמוד מהצד לא להפריע לא להשפיל, וגם לא להעניש אח"כ).

(מתוך - 'ויאמר הנני')

"וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ" (ויקרא י"ט, י"ד)

בתקופה מסוימת, התאספו תלמידים בישיבת טשעבין סביב ר' אברהם, לשמוע מפיו שיעור קבוע במסכת דרך ארץ. מיותר לציין, כי השיעורים נשאו בקרבם חן וחסד.

ברשימה של תלמיד נמצאו דברים שנאמרו בשולי אחד השיעורים: אברך נסע במונית, מחיר הנסיעה נקבע על פי מונה, הסופר ומונה

כל מטר וכל רגע... המונית הגיעה לצומת דרכים ונעצרה ברמזור. הרמזור התחלף לירוק ועוד מעט ו... מתחלף לאדום, הנוסע רוצה שהנהג יחצה את הצומת בזריזות, אבל הנהג לא חצה את הצומת. הוא התאזר בסבלנות - נסע לאיטו והרוויח את האדום...

היו לפניו ג' דרכים לתגובה:

דרך ראשונה, לומר לו: 'וכי אתה חושב שיש לך יכולת לעשות צחוק מבני אדם? אני אגיש נגדך תלונה בבית משפט! מדוע אתה סתם גוזל כסף של אנשים? המקרה לא יעבור בשתיקה! אני אלמד אותך איך מתנהגים בכסף של הזולת!'

דרך שניה יותר קלה לאוזן, הערה: 'תשמע

ידידי, לדעתי, היה עליך למהר ולחצות את הצומת לפני שהרמזור יתחלף לאדום.'

דרך שלישית: לא להגיב. ואדרבה אפשר לומר לו: 'לא נורא, מה שקרה, אני מבין שהייתה לך אפשרות להרוויח את הצומת הזו (וכך אתה מרמז לו כי הבחנת במעשהו) אבל לא נורא, לא בוער, נגיע כמה דקות מאוחר יותר, לא קרה כלום.'

הגישה השלישית היא הנכונה.

ראשית יש להכיר בכך, שכל הענין יעלה לו שתיים שלושה שקלים בלבד ולכל היותר ששה שקלים. ושנית, אי אפשר לדעת מאיזה רקע בא נהג המונית, מה הלך רוחו של הנהג. יכול להיות שיש לו יכוח ממושך עם אשתו לאיזה בית ספר לשלוח את הילד הקטן או את הנכד. היא מעוניינת בבית ספר שקרוב לדת, והוא ממש בשבוע שעבר אמר לה בתקיפות 'מה את צריכה לשלוח אותו למקום לימודים שבסופו של דבר הוא עוד יהיה לנו דתי?!

ועתה, אם האברך יתווכח איתו על אותם שלושה שקלים, הוא ייעשה שונא שלו, ישוב לביתו ויאמר לאשתו 'הדתיים, את לא יודעת ולא מכירה, אבל אני נפגש איתם, מכיר אותם! ולא רוצה להכיר אותם!' אבל אם הוא נקט בגישה השלישית, הבעל יאמר לה: 'תראי, איזה יופי הם מתייחסים, אפילו שנסעתי לאט הדתי נתן את הכסף באדיבות. טוב, אני אשלח את הילד לבית הספר שאת מעוניינת'. והנוסע לא ידע לעולם אלו השלכות יש להתנהגות שלו...

לכן הגישה השלישית היא הטובה והנוחה.

לאחר שהרב לא הצליח להשיב על קושיותיו, פלט העילוי בקול רם: "נו, אז אפשר להגיד 'ברוך אתה בצאתך'..."

ולעילוי הזה לא היו ילדים עד יום מותו

לא רק על כבודו של יהודי, חסה התורה הקדושה, אלא על כל אדם בעולמו של הקב"ה. רבי עקיבא מלמדנו במסכת אבות (ג, יח): "חביב אדם שנברא בצלם, חביב אדם שנברא בצלם, והסביר ה"תפארת ישראל": "כוונת התנא שמשום כך יראה האדם להיטיב לכל, אפילו למי שאינו בן ברית, וכל שכן שלא יגרום לו נזק לגופו, ממונו וכבודו ולא יבזהו להלבין צלם אלוקים המציץ מפניו".

רבינו הספורנו כותב (שמות יט, ה): "כל המין האנושי יקר אצלו מכל יתר הנמצאים השפלים, כי הוא לבדו המכוון בהם כאמרם ז"ל 'חביב אדם שנברא בצלם'."

לאחר שאתונו של בלעם הוכיחה את אדונה על פניו וביזתה אותו ברבים על רשעתו, בא המלאך והרג את האתון. מדוע? וכי לא היה כדאי שאתון כה מופלאה, באמצעותה ראו בחוש את יד ה' ומופתיו, תמשיך לחיות ולקדש שם שמים, בכך שכולם יביטו בה ויראו את הפלא הניסי שעשה בה הקב"ה?

אך לא. המלאך הרג את האתון, כפי שכותב רש"י בפרשת בלק בשם חז"ל: מפני כבודו של בלעם, שלא יאמרו הבריות שזוהי אתונו של בלעם שהוכיחה אותו



מחן הרב שך זצ"ל

והוא לא ידע מה להשיב לה.

למרות שבלעם - רשע היה, חס הקב"ה על כבודו, כבודו של בן בליעל ורע מעללים שכמותו, ולא רצה שהאנשים ילגלו עליו. ואם על בלעם הרשע, שהחטיא את ישראל בעצתו ורצה לקללם, כך. הרי על כל יהודי ויהודי, ובודאי על יהודים שומרי תורה, ובודאי על לומדי תורה, ובודאי על קרובינו מכרינו והאנשים התלויים בנו וביחסינו אליהם, על אחת כמה וכמה...

הצדיק רבי שלום בלוך זצ"ל, מתלמידי ה"חפץ חיים" סיפר, שבאחת העיירות שבליטא הוכתר רב חדש ותלמיד חכם. הרב החדש הגיע לעיר ובקדמת בית הכנסת נתלה שלט גדול ומאיר עיניים, "ברוך אתה בבואך".

הרב פתח בשיעורו הראשון והחל לסדר בפני המאזינים מערכה למדנית מפולפלת. אחד הנוכחים, עילוי צעיר ומבטיח, החל להמטיר עליו קושיות. הרב מנסה לתרץ והעילוי מפרץ ומפריך, סותר את הבניין שבנה הרב ומפרקו כמגדל קלפים רעוע.

לאחר שהרב לא הצליח להשיב על קושיותיו, פלט העילוי בקול רם: "נו, אז אפשר להגיד 'ברוך אתה בצאתך'..."

--"ולעילוי הזה לא היו ילדים עד יום מותו", סיכם רבי שלמה בלוך זצ"ל את הסיפור.

הרב שך המשיך לשתוק

כשבאו קבוצות תלמידים להיבחן אצל הראב"ד הגר"י פישר זצ"ל, בעל שו"ת "אבן ישראל", בחן הרב כל תלמיד ותלמיד בפני

המשך בעמוד הבא <<<

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א



הרמקול הכריז בקולי קולות על הלווייתו של רבי יקותיאל בן רבי ברוך זצ"ל, שתצא בשעה שש. תושבי השכונה הביטו זה בזה בפנים מכורכמות. לפני חודש נפטר אברך תלמיד חכם נכבד, צדיק וירא אלוקים, שהמחלה הנוראה קיננה בגופו בשנים האחרונות. שני האברכים הצטרפו לרשימה של עוד ועוד ועוד יהודים יקרים, מופלגים במצוותיהם ובתורתם, שהלכו לבית עולמם במשך זמן קצר יחסית.

כמה מהם נפטרו בחטף, בפתע פתאום, ואילו אחרים התייסרו בייסורי איוב ומחלות שונות תקפו אותם. תושבי השכונה, כולם אוהבי ה' יראי אלוקים, התחזקו באין ספור "חיזוקים" והתעלו בתורה ובעבודת ה', כינסו עצרות חיזוק ותפילה, אך נדמה שמלאך המוות בחר לו משכן דווקא בשכונה חרדית זו שמעבר לים.

"על מה עשה לנו ה' ככה?" תמהים כולם. רב השכונה, תלמיד חכם נודע, וצדיק מופלג, מסביר להם ברורות מדוע:

"לפני מספר שנים פגעו חלק מתושבי השכונה ביהודי. חלק פגעו בו במילים, וחלק אחר פגע בכבודו ב"שב ואל תעשה". אותו יהודי שנפגע, לא סלח ולא מחל בלב שלם על הפגיעות העקיפות והישירות של תושבי השכונה, ומאז, במשך שנים, פוגעת בנו מידת הדין, במלוא חומרתה".

לא, לא המצאתי את הסיפור הזה. זהו מקרה אמיתי. רב רחומי היה מתלמידיו של רבא, והתייגע בתורה בבית מדרשו שבמחוזא. שלא כמו בימינו, שהאברכים שבים

לבתיים לסעוד יחדיו את ארוחת הצהרים או מגיעים מהכולל בערב, רב רחומי היה שב לביתו רק אחת לשנה, בערב יום כיפור, ורעייתו היתה ממתינה לו בציפייה דרוכה.

שנה אחת, בערב יום כיפור, התייגע רב רחומי על תלמודו, וקושי הסוגיה השכיח ממנו את היום והתאריך. הוא שקע בלימוד ושכח לבוא הביתה. אשתו ישבה בביתה, מצפה בכליון עיניים לבעלה התלמיד חכם, ולחשה לעצמה: "הנה, כעת הוא מגיע, הנה כבר בעלי יגיע", אך לשווא. רב רחומי לא הגיע.

דמעות זלגו מעיני האישה הכואבת ורב רחומי נפטר.

מן השמים לא יכלו לראות את האישה מצטערת, ורב רחומי נפטר לבית עולמו, בגלל דמעותיה של עזרתו. (כתובות סב, ב). כולנו מכירים את המסר החד שביאר וחיידד כאן רבי חיים סטוצ'ינר זצ"ל, אך אי אפשר שלא לשוב ולשנן אותו.

וכך שאל רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: והלא האשה תבכה כעת הרבה יותר, לאחר שבעלה נפטר?! הרי הדמעות ייגרו מעיניה פי כמה וכמה כעת, כשבעלה עזבה למנוחת עולמים. אם כן, מדוע דמעותיה של ערב יום כיפור פעלו שבעלה הצדיק ימות לבית עולמו? והשיב רבי חיים זצ"ל: הרי לנו שדמעות של השני הם אש. ה"בין אדם לחבירו" הוא אש, וכשאש דולקת- נשרפים.

חז"ל קבעו לנו במספר מקומות ש"גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה", וכדברי המאירי (בברכות יט, ב): "האדם חביב מאוד לפני המקום ואין לך מצווה חביבה ממנה".

עצמו, בעודו יושב עם כל אחד בחדרו הפרטי והשאר ממתנים בחוץ לתורם.

הבחינה ארכה זמן רב, ומקורביו שאלוהו, מדוע אין הוא בוחן את כל הנבחנים יחדיו, כפי הנהוג בבחינות שכאלה.

השיב להם רבי ישראל יעקב פישר: "אם אבחן את כולם ביחד, יתכן שאגרום בושה לאלו שלא יידעו להשיב על שאלותי. לכן אני מעדיף לבחון כל נבחן לבדו, בפני עצמו, למרות הזמן הרב שהדבר גוזל ממני משעות לימודי הפרטיים. אך כך אני יודע שאני שומר על כבודם..."

והוסיף הגרי"י זצ"ל למקורבו: "דע לך, שצריך מאוד מאוד להיזהר בעניינים שבין אדם לחברו. אני מביט ארבעים שנים לאחור, ורואה שכל מי שפגע בשני, לא נוקה ממידת הדין!"

סיפר הגרמ"צ ברגמן שליט"א: "בישיבה מסויימת נערך דין ודברים בין ההנהלה לאחד הרמ"ם, עד שהר"מ עזב את הישיבה. ראשי הישיבה הציעו לאחד מתלמידי החכמים שיחליף את מקומו של הר"מ שעזב-פוטר.

אותו תלמיד חכם נכנס לשאול את מורי וחמי, מרן הגרא"מ שך זצ"ל, האם לקבל את התפקיד, אך הרב שך שתק ולא השיב תשובה. כעבור זמן מה נכנס שוב התלמיד חכם ושאל את מרן זצ"ל האם לקבל את תפקיד הר"מ, ואמר שאם מרן לא ישיב לו תשובה, יקחו ר"מ אחר במקומו. הוא הוסיף שלהנהלת הישיבה ישנה רשימה ארוכה של תלמידי חכמים החפצים לקבל את המשרה. שתק מרן הרב שך זצ"ל ולא השיב דבר. כשיצא התלמיד חכם מביתו של מורי חמי, שאלתיו מדוע לא השיב לו תשובה האם לקבל את המשרה.

ענה לי הרב שך זצ"ל: "אני אינני יכול להשיב לו תשובה. הרי הר"מ הראשון שעזב את הישיבה ישמע שמישהו אחר תפס את מקומו ותהיה לו עוגמת נפש וחלישות הדעת. אם אותו תלמיד חכם רוצה לקחת את התפקיד בעצמו, שיקח אותו. אך אני לא יכול להורות לו לעשות דבר שייצא ממנו חלישות הדעת ועוגמת נפש לתלמיד חכם שכיחן שם לפני כן..."

תנועת 'אגודת ישראל' בארה"ב מקדישה בכל שנה, במהלך ה'קאנוונשן', שבת לכינוסי תורה ודעת, בה יושבים, במסיבה אחת,

מדוע יצא האיש מבית הכנסת?

לפעמים אנו רואים את חברינו עושים מעשים שלא ייעשו, מעשים הנוגדים את התורה או את המוסר האנושי הבסיסי, והנה לנו מצות עשה מהתורה. ישנה מצווה, הנלמדת מהפסוק "בצדק תשפוט עמיתך", ממנו למדו חז"ל שעל כולנו, לדון כל יהודי כשר לכף זכות, וכשאנו רואים אדם שעושה מעשה שניתן להסבירו לזכות או לחובה, עלינו לדון לכף זכות.

למשל, אם החבר יצא באמצע התפילה מבית הכנסת, עלינו לחשוב בלבנו שהיה צריך ללכת לרופא עם הילד שלו באופן דחוף או שיצא לצורך דחוף אחר שהתעורר. כשיהודי אינו קם ממקומו לחולה וחלש באוטובוס, עלינו לדון לכף זכות ולומר לעצמנו שהוא עצמו חולה או חלש כעת, וכן הלאה. חז"ל (שבת קכז, ב) הבטיחו לנו ש"הזן את חברו לכף זכות, המקום ידונו לכף זכות".

תלמיד חכם וירא אלוקים או צדיק מפורסם שעשה עבירה, למרות שראינו בעינינו שהוא עבר עבירה, עלינו להחליט שוודאי עשה תשובה על העבירה, ועלינו לדון לכף זכות אפילו בצורה שאינה מסתברת והיא דחוקה להפליא. ומבואר בדברי הגמרא והראשונים, שאם חשדנו את חברנו על מעשה שעשה ולא דנו אותו לכף זכות, אפילו רק במחשבתנו, ביטלנו מצות עשה מהתורה, למרות שלא פעלנו בעניין בצורה אקטיבית ולא גילינו את הדבר לאף אדם בעולם.

כאשר מדובר באדם "רגיל", בינוני במעשיו, שלפעמים חוטא ולפעמים נזהר מלחטוא, אזי כשהמעשה שעשה נוטה לכף זכות, או אם הוא ספק שקול, עלינו לחשוב עליו דברים טובים ולהכריעו לכף זכות. וכתב החפץ חיים, שגם כשהמעשה שעשה נוטה יותר לכף חובה, נכון מאוד שהדבר ייחשב אצלנו כספק ולא נכריע אותו במחשבתנו לכף חובה, וממידת חסידות היא, שאפילו בזה יש לדון לכף זכות. ואמנם אמרו לנו חז"ל ש"כבדהו וחשדהו". אם ייתכן וניזק על ידי המעשה הרע שעשה הזולת, עלינו לכבדו מצד אחד ולדון לכף זכות, אך עלינו גם לפקוח עיניים ולבדוק האם לא ניזק ממעשיו, מבלי לטמון את הראש בחול כבת יענה.

הכל מתחיל במשפחה

בספר "מעשה איש" (ח"ד קע"ח), מובאים דברי החזון איש זצ"ל, שהשואה הנוראה התרחשה בגלל הליקויים שהיו באותם הימים ב"בין אדם לחברו".

"החזון איש" אמר פעמים רבות: "כמה האדם הוא יהודי? לפי מה שהוא עושה בשביל השני". כשנשאל מהי הדרגה הגבוהה ביותר שהאדם יכול להגיע אליה בעולם, השיב: "לעבור את כל החיים מבלי לפגוע באף אדם!"

וכמובן, על האדם לאהוב, לכבד ולהוקיר בראש ובראשונה את בני ביתו. חז"ל הזהירו אותנו ביותר להיזהר מאוד מאוד בכבוד נשותינו, התלויות בדברינו ובהתייחסותנו אליהן. הברכה הכלכלית, כך כותבים חכמינו במסכת בבא מציעא, מגיעה לאדם בזכות אשתו, ואם ירבה לכבד ולהוקיר את רעייתו, לשמחה ולעודדה במחמאות ובדברי נועם וחוץ, תהיה לו ברכה בפרנסה. גם האישה צריכה לכבד ולהוקיר בכל מאודה את בעלה, כמובא ברמב"ם. ואם, חלילה, נוצר ריב או חיכוך, תמיד אפשר לתקן, להתפייס ולבקש סליחה מכל הלב.

תנועת 'אגודת ישראל' בארה"ב מקדישה בכל שנה, במהלך ה'קאנוונשן', שבת לכינוסי תורה ודעת, בה יושבים, במסיבה אחת, גדולי התורה של אמריקה, שמתכנסים לדון במהלך השבת בענייני השעה. באירוע כזה, שהתרחש לפני כשלושים שנה, ישבו כולם מרותקים לדבריו של הנואם הדגול. השמש שקעה ודמדומי שבת הופיעו במלוא הדרם. הדרשן הדגול היה מרן הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל וכולם האזינו לדבריו בחרדת קודש. השיחה נמסרה בסעודה שלישית וכאשר נצצו להם שלושה כוכבים, יצא הגאון רבי יעקב רודרמן זצ"ל באמצע הדרשה למספר דקות.

לאחר הדרשה, התנצל הרב רודרמן בפני רעהו רבי יעקב קמינצקי והסביר לו שנאלץ לצאת החוצה מיד בצאת השבת, כדי להתקשר לרעייתו בטלפון ולומר לה שלא תדאג, כי הדרשות ימשכו והוא ישוב הביתה מעט מאוחר...

הלוואי ונזכה, בעזרת ה' יתברך!

"אין ברירה, עליך לתת לנו לבדוק את הכיסים שלך". בדקנו את הכיסים, מששנו את בגדיו, והנה הרגשנו שבמכפלת יש משהו, קרענו את המכפלת, ולעינינו התגלו מאתיים הרובלים!

סיפורם הנורא של סוחרים טריסק שהרגו אדם בחשד שוא...

הרב אהרן כהן

"בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא י"ט, ט"ו)

עליו כמה חודשים. בעלת האכסניה ששמעה את הצעקות מאחורי הדלת, פתחה את הדלת והוסיפה שמן למדורה: "עכשו אני מבינה! לפני הדלקת נרות ביקש ממני המלמד חוט ומחט, כעת אני יודעת לשם מה היה צריך את החוט והמחט, הוא רצה לתפור את המכפלת, ולהסתיר את הכסף הגנוב".

התחלנו להכות אותו, מספרים הסוחרים לפני קהל ועדה, מכות נמרצות והשארנו אותו כך, שרוע על הרצפה, מוכה וחבול. המשכנו בדרכנו. כעבור יומיים השיגה אותנו עגלת הדואר המהירה, והרכב הודיע שיש בידו דבר דואר דחוף עבורנו.

התברר, שאשתו של אחד מאתנו שלחה מברק לבעלה, ובו היה כתוב כך: "כשיצאת לדרך לא הייתי בבית. כמה שעות לפני שיצאת, נזקקתי בדחיפות למאתיים רובל, פתחתי את הארנק שלך והוצאתי משם את הסכום הדרוש, ומאחר ולא הייתי בבית, אני שולחת לך את



ההודעה הזו, כדי שתדע שחסרים לך מאתיים רובלים בארנק..."

אוי! גיוועלד!

תפסנו את עצמנו, מה עשינו? לשווא חשדנו במלמד, לשווא היכינו אותו וביזינו אותו!

החלטנו מיד לפצות אותו בכל הון שבעולם. חזרנו לאכסניה. המלמד כבר היה חולה אנוש מרוב צער, כאב ובושה. לקחנו לו את הכסף, שגר עבודה של כמה חדשים, הוספנו מכות נמרצות ובושות, וכעת, מצבו היה קשה והוא נטה למות. קראנו לרופא, אבל עד שהלה הגיע, כבר נפח המלמד האומלל את נשמתו ועבר לעולם שכולו טוב. רצנו מיד לטריסקער מגיד, ובקול בכי, נהי וקינה סיפרנו לו את אשר ארע לנו. בכינו לפניו: "מה עשינו? שפכנו דם נקי! מאידך גיסא, מה יכולנו לעשות, כלום אפשר היה שלא לחשוך בו? הרי לא היה אף אחד בחדר מלבדו, מה עושים כעת? במה יתכפר לנו איבוד דם הנקי?"

המגיד הורה לנו לתקן שלושה דברים: א. לקבל על עצמנו לפרנס את ילדיו, ובבוא העת לחתנם כאילו היו הילדים שלנו. ב. לקחת על עצמנו גלות, כדין "הורג נפש נקי בשגגה". ג. לאסוף את כל תושבי טריסק, אנשים נשים וטף, ולספר את הסיפור הזה, וללמד את כולם שאפילו כשנראה במאת האחוזים שפלוני גנב, גם אז מוטלת עליו החובה שחייבונו חכמים: "הוי דן את כל האדם לכף זכות!"

רש"י: "ד"א בצדק תשפט עמיתך, הוי דן את חברך לכף זכות" הגמ' (שבועות ל') מבארת: "ולא בדין בעלי דינים הכתוב מדבר, אלא ברואה חברו עושה דבר שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות, הכריעו לזכות ולא תחשדהו בעבירה". אילו היו אוהבים אחד את השני, בוודאי כל אחד היה נתלה בכל אפשרות שהיא, כדי שידונו את חברו לכף זכות. לפנינו מעשה מופלא - מספר "אדרבה" המלמד עד היכן מגיע החיוב לדון כל אדם לכף זכות. נכדו של היהודי הקדוש, רבי מרדכי רבינוביץ זצ"ל, עלה לארץ ישראל. בטרם הפליג, נסע להיפרד מהמגיד מטריסק. כשהגיע לעיירה טריסק, ראה שכל אנשי העיירה, אנשים נשים וטף, התכנסו בבית הכנסת. נכנס אף הוא לבית הכנסת, שהיה מלא מפה לפה, והתיישב לפתע השתרר שקט. בפתח בית הכנסת הופיעו שני עשירים גדולים, כשהם רצוצים ושבורים, עלו על הבימה והתחילו לדבר. הקהל הטה אוזן למעשה הנורא שסיפרו הסוחרים בקול בוכים:

"היינו בדרך ליריד, כשבאמתחתנו צרורות גדולים של כסף, באמצע הדרך הבחנו במלמד המשרך את דרכו ברגל ותרמילו על כתפו. נכמרו רחמינו עליו, והצענו לו לעלות על העגלה. המלמד עלה ונסענו יחד בעגלה. כעבור יומיים הגיעה שבת. אמרנו למלמד שיכנס עמנו לאכסניה, ויתארח שם בשבת על חשבוננו. לפני שבת קודש, כשהגענו לחדר בו התארחנו החבאנו את צרור הכסף שהיה לנו בארון שהיה בחדר.

המלמד היה יודע ספר, ובשבת הנעים את הסעודות בדברי תורה ערבים ונחמדים. הגיע מוצאי שבת, נגשנו ליטול את צרור הכסף. ספרנו את הכסף והנה חסרים מאתיים רובל! חיפשנו בקדחתנות מרובה, הרי אף אחד לא היה כאן, רק אנחנו והמלמד. התחלנו לחשוך במלמד, נגשנו אליו ושאלנו בעדינות: "אולי... אולי..." אמר המלמד: "חס ושלום, לא לקחתי מכם מאומה!"

המשכנו בחיפושים אך העלינו חרס. ניגשנו בשנית אל המלמד ואמרנו לו: "אין ברירה, עליך לתת לנו לבדוק את הכיסים שלך". בדקנו את הכיסים, מששנו את בגדיו, והנה הרגשנו שבמכפלת יש משהו, קרענו את המכפלת, ולעינינו התגלו מאתיים הרובלים! התחלנו לצעוק על המלמד: "תתבייש לך, זוהי הכרת הטוב שלך כלפינו? אנחנו אירחנו אותך על חשבוננו בשבת ואתה גונב מאתנו כסף? איך מתבייש?" אבל המלמד הכחיש את האשמה מכל וכל, וטען כי זה הכסף שלו שהרוויח ביותר מן המלמדות, כסף שעבד

האם יתכן שצריך להמנע מקיום מצוה מפני ציווי אביו?

איזה מנהג צריך לבטל מפני ציווי אביו? והאם צריך לעשות 'התרת נדרים'?

הרב יעקב ברגמן

בפרשת השבוע נאמר: "אִישׁ אָמוּ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שְׁבֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי ה'". ודרשו חכמינו ז"ל: מנין שאם אמר לו אביו לעבור על דברי תורה שלא ישמע לו, שנאמר "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה'", כולכם חייבים בכבודי.

כלומר, הוקש כיבוד אב ואם לשמירת שבת, ללמד שאף אם אמר לו אביו לחלל שבת, או שאמר לו שיכבדנו באמצעות חילול שבת - לא ישמע לו, מפני שכבוד השי"ת גדול וקודם לכבוד אביו. ומשמירת שבת למדים לכלל המצוות, שאינן נדחות מפני כיבוד אב. וכך נפסק בשולחן ערוך: "אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין מצות עשה, בין מצות לא תעשה, אפילו מצוה של דבריהם, לא ישמע לו". וכתבו הפוסקים שאף הידור המצוה וקיומה בשלמות

אינם נדחים מפני כבוד אביו; וכגון שהבן רוצה להתפלל במקום מסוים כדי שיוכל להתפלל בכוונת יתר, ואין דעת אביו נוחה מכך.

ואף אם ציוה האב לבנו שלא ינהג באיזו חומרא שנוהג בה הבן - לא ישמע בקולו. וזאת בתנאי שיש לחומרא זו שורש בפוסקים, כגון שיש הסוברים שאסור, ורבים חולקים; או שמעיקר הדין צריך להחמיר והמנהג להקל. ויש אומרים שכל שההלכה להקל, אינו רשאי להחמיר נגד רצון אביו.

ואם ציוהו אביו לבטל מנהג - יש להבדיל בין דרגות המנהגים: א. מנהג קבוע שמקורו בדברי חז"ל והובא בפוסקים ופשט בישראל, כגון אמירת 'הלל' בראש חודש - הריהו ככל המצוות, ולא ישמע בקול אביו.

ב. מנהג שמקורו בדברי הפוסקים, אולם אין לו שורש בדברי חז"ל, כגון אמירת 'קדיש' על אביו ואמו, מנהג 'כפרות', או מנהג שלא פשט בישראל כמנהג קבוע - הדעה הרווחת בפוסקים היא שאף בזה לא ישמע בקול אביו; אך יש חולקים.

ג. מנהג או מילי דחסידותא שאין לו מקור בדברי הפוסקים, ואין סרך איסור בביטולו, כגון טבילה במקווה לתוספת קדושה, תעניות רשות, וכל שכן מנהגים שונים בנוגע ללבוש ומראה השיער, וכיוצא בהם - חובה לשמוע בקול אביו ולבטל מנהגו.

ובמקרה שחייב לבטל מנהגו לפי שעה משום כיבוד אב - נחלקו הפוסקים אם צריך לעשות 'התרת נדרים', או שאינו צריך, הואיל ועיקר הנדר קיים ועתיד לשוב למנהגו לאחר מכן. ולמעשה יש להחמיר בכך, למעט בשעת הדחק שאינו מוצא מי שיתירנו.

במה כל דברים אלו אמורים? במצוה או במנהג שחובה לקיימם, אולם במצוה ובמנהג שאין חובה לקיימם, ואין סרך איסור בביטולם, וכגון שציוה האב לבנו, או שמדובר במנהג במילי דחסידותא שטרם נהג בו הבן וממילא לא התחייב בו - צריך לשמוע בקול אביו.

ומאידך גיסא, כל הנדון בנוגע לביטול חומרא או מנהג, הוא רק כאשר הדבר נוגע לאביו או בפני אביו, אך בדבר שאינו נוגע לאביו ואינו בפני אביו - לכל הדעות אינו מחויב לשמוע בקולו, למעט אם הדבר יגרום לאביו צער גדול או בזיון. ובמקרים מסוימים יתכן שיש להקל אף בפני אביו.

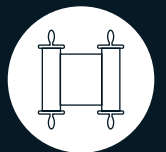
ועוד, שאם כל כוונת האב היא רק לזלזל במצוות או במנהגי ישראל, ורק מחמת כן אומר לבנו שיבטל חומרא או מנהג, בודאי אינו צריך לשמוע בקולו בנוגע לכל מצוה, חומרא או מנהג שהם.



[שו"ע יו"ד רמ, טו, ש"ך ז, ופתחי תשובה יד; פסקים ותשובות (כ"ץ) שם, מד-מה]

- כיצד מנסה היצר הרע להכשיל את האדם באכילת חזיר?
- מפני מה שנא רבי עקיבא, בעודו עם הארץ, את החכמים?
- מהי ההשקפה הנכונה על חיי פרישות?
- מה עניין מצוות מורא אב ואם ל"קדושים תהיו"?

השאלות
בפרשת
השבוע



כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו: 02-560-9000



”וכל אדם לא יהיה באהל מועד“, הוא איסור על הנכנס, או איסור על הכה”ג שלא יעבוד כשיש אדם נוסף עמו באהל מועד?

לפני לפני, שע”ז נאמר ”וכל אדם לא יהיה באהל מועד“ ופי בירושלמי אפילו אותן שכתוב ”פניהם פני אדם“.

לכן לא היה יכול להיות אז המלאך על ההר, ולכן קרא אליו מן השמים, וכן אמרו במדרש (בראשית רבה נה, י) שאברהם היה ככהן גדול בעת העקידה, ולכן לא היו יכולים המלאכים לבוא שמה, ודו”ק בזה, וזה שאמר ”אשר

יאמר היום בהר ד’ יראה“, ע”כ.

ובס’ הזר יעקב עה”ת (שם),

הביא את דברי ה”משך חכמה“,

והוסיף שהרי כבר נודע דרבים סוברים שעקידת יצחק היתה

ביום הכפורים, וכמו שכתב

בדרשות ר”י אבן שועיב (דרשה ליוה”כ דף תק”ו) בשם מדרש

חז”ל, וכן הביא הרד”ל (על

פרקי דרבי אליעזר פל”א אות מ”ד) בשם הריקאנטי, וכתב שם

שאמנם באגדה דויקרא (פכ”ט)

אמרו שהעקידה היתה בתשרי, אבל באגדה דשמות (פט”ו) אמרו

שהעקידה היתה בפסח, וכ”כ הרמ”ע מפאנו (בעשרה מאמרות

מאמר חיקור דין סוף פ”א), ועי’ כף החיים (תקפד, טז)



”וכל אדם לא יהיה באהל מועד, בבואו לכפר בקדש עד צאתו“ (ויקרא ט”ז, י”ז) בירושלמי יומא (ז.ז). איתא, שסיפר שמעון הצדיק שראה זקן לבוש לבנים שהיה עמו בעת עבודתו ביוה”כ, ושאלו את שמעון הצדיק שהרי האיסור ”וכל אדם לא יהיה באהל מועד“ לא נאמר רק על אדם, אלא גם על מלאכים שנאמר בהם ”ודמות פניהם פני אדם“, וא”כ איך היה עמך בשעת העבודה, והשיב שלא היה זה מלאך אלא היה זה הקב”ה בעצמו.

בפירוש רבי ירוחם פערלא זצ”ל על הסמ”ג (לא תעשה קפג ד”ה ועכ”פ עמ’ 436) הוכיח מכאן, שהאיסור כניסה בשעת ההקטרה ומתן דמים ביוה”כ, אין זה דין באדם הנכנס, שא”כ מה שייך איסור למלאך להיכנס, אלא על כרחך שהוא מדיני עבודת הכהן בזמן שיש שם אדם, שהוא פוסל את העבודה.

בס’ הזר יעקב עה”ת (להרב יעקב חיים סופר שליט”א סי’ לא), כתב שהתיבות ”וכל אדם לא יהיה באהל מועד“ עולה בגימטריא ”אפילו מלאכים לא היו“ [320]

דבר נפלא כתב ה”משך חכמה“ (בראשית כא, יד), דהנה בעקידת יצחק (שם כביא) כתוב ”ויקרא אליו מלאך ה’ מן השמים ויאמר אברהם אברהם“, וקשה מדוע קרא אליו מן השמים דווקא, ולא יכל המלאך לגשת אל ההר.

וכתב: ”לפי שבעת העקידה שהיה מקריב אברהם בנו להשי”ת, היה אז התגלות אלוקות כמו שהיה לכהן גדול ביום הכפורים

מהו הסוד שמבינים בני שלושים ושלוש?

בראשית בפר’ וישלח, ששם מובא הפגישה בין יעקב לעשיו, ושם (פסוק טז) כתוב: וַיָּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֶשָׂו לְדַרְכּוֹ שְׁעֵרָה, וזה הסוד בשעיר לעזאזל שנותנים לשרו של עשיו את חלקו כדי שלא יקטרג. והפסוק שלאחר מכן הוא: וַיַּעֲקֹב נֶסֶע סִכְתּוֹ וַיָּבֶן לוֹ בָּיִת וַלְמַקְנֵהוּ עֶשָׂה סִכְתּוֹ עַל בֶּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סִכּוֹת. שאנחנו לאחר עבודת יום הכפורים בשעיר המשתלח וכפרת העוונות, זוכים לסוכה.

ורמז בזה שהאותיות הסמוכות זה לזה נקראים ”חברים“, והאותיות שחברים לאותיות ”סוכות“ הם ”עזאזל“, וזאת אם אומרים אנו ”אם למקרא“, דהיינו שמחשיבים את המילה סוכות מלא (עם ו’).

וזה הכוונה בדברי האבן עזרא שכתב: אם יכולת להבין הסוד שהוא אחר מלת ”עזאזל“ (שהם האותיות ”סוכות“, כי למעלה בשמים סידור האותיות הם בסדר

תשר”ק, ושפיר קאמר אחר עזאזל) תדע סודו, וסוד שמו, כי יש לו חברים (אותיות סמוכות) במקרא (אם למקרא) ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז, בהיותך בן שלושים ושלוש (פרק ל”ג בבראשית) תדענו.



”גִּזְרֵל אֶחָד לָהּ וְגִזְרֵל אֶחָד לְעִזְאֵזֶל“ (ויקרא ט”ז, ח’)

כתב האבן עזרא: אם יכולת להבין הסוד שהוא אחר מלת ”עזאזל“ תדע סודו, וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא, ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז, בהיותך בן שלושים ושלוש תדענו.

והארכיכו הראשונים והאחרונים בפענוח דבריו שכתב ”בהיותך בן שלושים ושלוש תדענו“.

וכאן אביא בס”ד ב’ ביאורים שאינם מפורסמים.

בס’ קרן ישועה (לאדמו”ר רבי יהושע שפירא זצ”ל מבלאזוב, מאמרי חודש אייר מאמר ג’ הלולא דרשב”י עמ’ כו ד”ה ובהיות) מבאר: ששלושים ושלוש הכוונה ל”ג

בעומר, וזאת על דרך הסוד, ע”פ כוונות האריז”ל בסדר עבודת יום הכפורים, ע”ש.

ביאור נוסף נמצא בקובץ דרושים (יו”ל ע”י אגודת הרבנים בפטרעקוב תרפ”ד, דרוש מ”ה אות ה’ עמ’ ל’) בשם הרב יוסף יודא לייב מינצברג זצ”ל מקאזניץ, שהכוונה היא על פרק ל”ג בספר

על פי מה היו בוחרים את ה"איש עתי" שישלח את השעיר לעזאזל?



"וַיִּשְׁלַח בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה" (ויקרא ט"ז, כ"א)

החזקוני מביא ממדרש שהביאור של "עתי" שהגיע זמנו למות תוך אותה שנה, שהרי הנושא את השעיר אינו עובר שנתו, ולכך היו בוררין איש שהגיע זמנו למות תוך אותה שנה, ע"י חכמת המזלות שהיתה קלה בעיניהם.

ובזוהר (חלק ג' סג): מובא שאותו איש עתי היו בו סימנים מיוחדים, שעינו אחת גדולה מחברתה, וגבות עיניו מתכסין בשערות רבות, ועינו כצבע גוון כחול שבו כוחלים העיניים, ולא היה מסתכל ישר, ועי"ז היו יודעים שהוא האיש המיועד.

האם מלכת אנגליה בזמן "הבן איש חי" היתה אוכלת בשר כשר?



והנה נמצא טעם חדש שלא מופיע בראשונים הנ"ל, והוא בקובץ קושיות לאחד מהראשונים (אות רמח) שכתב: אם תרצה לדעת בבהמה [בעודה בחייה] אם היא כשירה אם לאו: קודם שחיתתה, קח אותה בקרנותיה, ותמשוך הקרנות לאחריה, אם הם אדומים - אז היא טריפה, ע"כ. והנה במגילה (יג.) מובא שאסתר אכלה בבית אחשורוש מאכלים יהודיים, ובבן יהוידע (ד"ה שהאכילה) הקשה איך לא התגלה עי"ז שהיא מהעם היהודי.

ותירץ: שהיתה לוקחת בשר משחיטת ישראל באומרה כי זה יפה לגוף שהוא בדוק מטריפות שהם נעשים על ידי חולאים. ומוסיף שם: שעד עתה יש באירופא אנשים שאינם ישראל והם אין אוכלים בשר רק מטבחי ישראל שהוא כשר, ואומרים שגם המלכה של אנגליה ירום הודה אין אוכלת אלא רק בשר כשר שחתום מן החכם שהוא כשר.

"וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וּמְרֻפָּה" (ויקרא י"ז, ט"ו)

בקב ונקי (פר' צו) הבאנו מהראשונים, כמה וכמה אופנים שאפר לדעת איך לבדוק בהמה אם היא טריפה, ועי"ש מה שהבאנו מרבנו בחיי (ויקרא ז, ח) ומספר חסידים (אות תסח, ואות תתלג) ובדרכי משה (יו"ד לה, א)

מתי הרמ"א ז"ל למד שאר חכמות?

וכ' שם "סהדי במרומים שכל ימי לא עסקתי בזו, רק בשבת ויו"ט וחול המועד בשעה שבני אדם הולכים לטייל, וכל ימות החול אני עוסק כפי מיעוט השגתי במשנה ובתלמוד ובפוסקים ובפירושיהם ושרי לצורבא מרבנן לאודעי נפשיה".



"אֵת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשֹׂוּ וְאֵת חֻקֵי תִשְׁמְרוּ לְלֶכֶת בָּהֶם" (ויקרא י"ח, ד') בספרי (ואתחנן פייסקא ט) למדו חז"ל מפסוק זה את האיסור ללמוד חכמות אומות העולם. וז"ל הספרי שם "שלא תאמר למדתי חכמת ישראל אלך ואלמוד חכמת אומות העולם, ת"ל "ושמרתם את מצותי ללכת בהם" ולא ליפטר מתוכם", ע"כ. ובשו"ת הרמ"א (סי' ז') כ' שלא אסרו ללמוד אלא את ספרי אמונות היוונים, אבל לא אסרו ללמוד דברי החכמים וחקירתם במהות המציאות וטבעיהן.

פותרים את זמן וסט משנה

ארגון 'אחינו ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף
מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של
ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה



להלן מגוון אפשרויות התרומות וקבלת המתנות:

מתנה בשווי 594 ש"ח מסלול מס' 5	מתנה בשווי 533 ש"ח מסלול מס' 4	מתנה בשווי 514 ש"ח מסלול מס' 3	מתנה בשווי 508 ש"ח מסלול מס' 2	מתנה בשווי 320 ש"ח מסלול מס' 1
בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 450 ש"ח	בתרומה ע"ס 23 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 414 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח
מקבלים:	מקבלים:	מקבלים:	מקבלים:	מקבלים:
'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'	סט 'משנה ברורה' מהודר	סט 'משנה ברורה' מהודר	סט 'משנה ברורה' מהודר	סט 'משנה ברורה' מהודר
גביע יוקרתי מְכַסֵּף	'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'	ספר 'חפץ חיים'	ספר 'חפץ חיים'	בהוצאת 'דרשו'
כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף	הספר החדש 'מועד לדוד'	'דרש דוד מועדים' 2 כרכים	הספר החדש 'מועד לדוד'	
סכין לחלות מְכַסֵּף	כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף	סכין לחלות מְכַסֵּף	סכין לחלות מְכַסֵּף	
5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח
מתנה בשווי 594 ש"ח	מתנה בשווי 533 ש"ח	מתנה בשווי 514 ש"ח	מתנה בשווי 508 ש"ח	מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

קיץ עם ש"ס ברורה מתנה

בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך:
1.340 ש"ח. על כל תרומה חודשית מ-20 ש"ח ומעלה.
הגדולה בשווי 50.000 ש"ח.



מתנה בשווי 1.340 ש"ח
 מסלול מס' **13**

בתרומה ע"ס 42 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 840 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפץ חיים'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- מגש לחלות מְכַסֵּף בשילוב עץ (אחים חדד)
- 12 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.340 ש"ח

מתנה בשווי 1.280 ש"ח
 מסלול מס' **12**

בתרומה ע"ס 40 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפץ חיים'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- מגש לחלות מְכַסֵּף בשילוב עץ (מבית מוסדת-הצופים)
- 12 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.280 ש"ח

מתנה בשווי 999 ש"ח
 מסלול מס' **11**

בתרומה ע"ס 36 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 720 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- ש"ס וילנא 20 כרכים מ' כיס, כ' רכה
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף
- 9 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 999 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
 מסלול מס' **7**

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפץ חיים'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף
- סכין לחלות מְכַסֵּף
- 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח
 מסלול מס' **6**

בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים
 סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- 4 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000



מה נהדר המראה בבנין שיש בו מעבר מרחוב לרחוב ותלו השכנים פתק שהרשות נתונה לכל הרוצה לקצר דרכו הבנין, כמה קדושה ואחזה מוסיף בעם ישראל...

בעניין מעבר לרבים אם אפשר לסגרו

שכתב הסמ"ע שאם רבים החזיקו ללכת טוענים עבורם שהיה ברשות. אם אין הוכחה להיפך.

שיטת רשב"ם בסוגייתנו שהחזיקו בו רבים הכוונה שעשו מעשה לתקנו להילוך ובעה"ב ראה ושתק ובזדאי מחל, אבל בהילוך לבד לא זכו, אכן הרבינו יונה והרשב"א חולקים וסוברים שעל ידי הילוך

קונים, ומה שנחלקו בגמ' רבי אליעזר וחכמים אם הילוך קונה הכוונה לגבי לקנות את גוף הקרקע, אבל לענין שיהיה להם זכות ללכת מועיל הילוך. ובשו"ת פני יהושע (ח"מ סי' ד') והמרש"ם (ח"א סי' ה') נקטו לעיקר כדעת הראשונים שמספיק הילוך.

בזמנינו שיש רישום בטאבו כתב המהרש"ם (ח"א סי' ה') שלא יועיל להחזיק במגרש פנוי למעבר ורשות ביד בעה"ב למחות ולגדור גם אחרי שהורגלו לעבור שם. שמכיון שיש לו טאבו לא חשש למחות ואין הוכחה שמחל.

העולה מן האמור

א. אין לעבור לכתחילה בחצר חברו בדרך קביעות שלא ברשות, וכ"ש שלא להשתמש במעלית או בתאורה בלי רשות, אבל בדרך אקראי הרי זה בכלל כופין על מידת סדום. פתחי חושן נזיקין (פרק ט"ו הערה נ"ד).

ב. מה נהדר המראה בבנין שיש בו מעבר מרחוב לרחוב שתלו השכנים פתק שהרשות נתונה לכל הרוצה לקצר דרכו הבנין, כמה קדושה ואחזה מוסיף בעם ישראל. ג. רבים שהחזיקו במעבר ובעה"ב רוצה לעכב בעדם, אם

היה ברשות כבר החזיקו, ואם אין ידוע טוענים להם שהיה ברשות וי"א שרק כשעשו פעולת תיקון להילוך והרבים נחשבים מוחזקים.

ד. מגרש פנוי שעשו בו דרך ואחר זמן בעה"ב רוצה לבנות, אין חזקה, כיון שיש טאבו על שמו לא חשש למחות

יש לבאר מה הדין מקום שהורגלו רבים לעבור בו ולקצר דרכם ובעל השטח רוצה לגדור את המקום ולעכב בעד הרבים מלעבור, האם מותר לרבים להמשיך לעבור במרום המוגדר כשטח פרטי, והאם אחר שהחזיקו הרבים לעבור במרום זה יש זכות לבעל המקום לגדור ולעכב בעדם.

בנדון זה עוסקת סוגייתנו, מסכת בבא בתרא ב"ב דף קי. ויש לבאר דעות הראשונים וחילוקי הדינים בזה, הנה מבואר בגמרא שמצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו, ומאידיך ידוע המעשה ברבי יהושע בן חנניה בערובין (נג). שהלך בדרך שעוברת בשדה אמרה לו תינוקת אחת והלא שדה היא זו ואיך אתה עובר כאן אמר לה שהדרך כבושה וניכר שרבים מהלכים בה, אמרה לו ליסטים כבושה, והסכים רבי יהושע לדבריה.

והתשובה בזה ע"פ מש"כ תוס' (בדף יב: ד"ה וחצר) שדוקא אם החזיקו ברשות מועילה חזקתם, אבל החזיקו שלא ברשות לא, וממילא במעשה של רבי יהושע

בו חנניה היו הרבים עוברים שלא ברשות, ולכן הצדיק רבי יהושע את התינוקת.

וכן נפסק בשו"ע חו"מ סי' שע"ז ברמ"א שמצר שהחזיקו בו רבים "ברשות" אסור לקלקלו. עיי' בהגר"א שביאר הדעות בזה. אלא



לחיות כמו יהודי טוב

קו השיעורים של דרשו

077-2613337

התקשרו
עכשיו:

דף היומי בהלכה שלוחה: 1
דף היומי בבלי שלוחה: 2



האם מותר ללבוש בגד עם כפתורי 'רזרבה' במקום שאין עירוב?

ואיזו תווית 'בטלה' לעירוב?

הרב משה גרין

לתלוש את הכפתור בשבת משום איסור קורע. ואם הכפתור נתלש מהבגד, אין להסיר את החוטים שנשארו תלויים בו, משום איסור 'קורע' או 'פוצע', אך מותר ללבוש את הבגד במקום שאין עירוב, כיון שהחוטים בטלים לבגד].

ובגד שיש עליו תוויות שאין דעתו להסירן, כגון אלו שרשומים בהן מרכיבי הבגד, הוראות כביסה, או אישור בדיקה משעטנז - מותר ללבושו, משום שהן בטלות לבגד. אולם, אם יש עליו תווית שדעתו להסירה, כגון תווית שרשום בה מחיר הבגד, או תווית התלויה על חוט המחובר לבגד - אין ללבושו במקום שאין עירוב. ותווית של מכבסה - אם לובש הבגד מקפיד בדרך כלל להסירה, אלא ששכח - אסור ללבושו במקום שאין עירוב; ואם אינו מקפיד להסירה, הריהי בטלה לבגד ומותר ללבושו במקום שאין עירוב. [ארחות שבת כח, קעו, קעז, קפב, קפג וקפד, ובהערות]

בגד שתפורים בו כפתורי 'רזרבה', דהיינו כפתורים המיועדים לשמש כתחליף, במקרה שיפול אחד מכפתורי הבגד - נחלקו פוסקי זמננו אם מותר ללבושו במקום שאין עירוב: יש אומרים שכיון שהכפתורים מחוברים לבגד בקביעות, הרי הם 'בטלים' אליו. ויש אומרים שניתן להקל במקום הצורך, אלא אם כן מדובר בכפתורים מיוחדים המותאמים באופן מיוחד לבגד, (ומצוי הדבר יותר בבגדי נשים), שאז יתכן שיש לכפתורים חשיבות ואינם בטלים לבגד. כפתור שהתרופף מתפירתו, והוא תלוי בבגד באופן שאינו ראוי לרכוש בו - במידה והוא עדיין משמש כנוי לבגד, דהיינו שבלעדיו הבגד נראה חסר ופגום - ניתן ללבושו במקום שאין עירוב, כיון שאין זה טלטול, אלא דרך לבישה. אך אם הבגד נראה פגום גם כך, ואין הכפתור מוסיף לו נוי - אין ללבושו במקום שאין עירוב, כיון שבאופן זה אין זו דרך לבישה, והכפתור אינו בטל לבגד. [ואסור



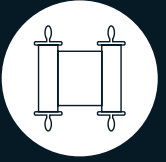
אלו איסורים כרוכים בצחצוח שיניים כרגיל בשבת?

ומדוע צריך לייחד מברשת מיוחדת לשבת גם כשמותר לצחצח בה?

הרב משה גרין

ויש שכתב כי אף באופן שאין חשש לאיסורים אלו, דהיינו שהצחצוח נעשה במברשת שאין בה חשש לאיסור סחיטה, וללא משחה, וכגון שמצחצח במים בלבד, או שמטפטף 'מִי־פֶה' על המברשת, וכן פעולת הצחצוח אינה גורמת ליציאת דם מהחניכיים - יש לייחד למברשת מיוחדת לשבת, וכפי שכתבו הפוסקים לענין מסרק (ראה במקורות), שאף באופן שמותר להשתמש בו בשבת, יש להשתמש דווקא במסרק המיוחד לשבת, כדי שלא יראה הסירוק כ'עובדין דחול'. וכתב עוד, שיש להזהר מתלישת שערות מהמברשת. [ביאורים ומוספים דרשו, שכ, 46, רשכז, 9]

המנהג שלא לצחצח שיניים בשבת במברשת בצורה הרגילה. וכמה סיבות לדבר: א. לדעת פוסקים רבים, השימוש בשבת במברשת שיניים רטובה כרוך באיסור סחיטה. ויש אומרים שאם שערות המברשת פרודות זו מזו והחללים שביניהן נראים לעין, והמים יוצאים מביניהן אף ללא סחיטה, אין בשימוש בה איסור סחיטה. ב. במריחת המשחה יש איסור 'ממרח'. ג. אצל אנשים רבים פעולת הצחצוח גורמת בוודאות ליציאת דם מהחניכיים, ויש בכך איסור 'חובל'.



האם מותר להריח מאכל האסור באכילה? מה נחשב כ'עץ' לענין ברכת 'עצי בשמים'? והאם צריך לברך על בושם סינטטי?

ברכת הריח

- על הריח אין מברכים אלא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, משום שאין זו הנאה חשובה כאכילה ושתייה, אלא הנאה מועטת.
- על עצי בשמים, אף כאלו הגדלים באדמה המנותקת מהקרקע, מברכים "בורא עצי בשמים".
- על עשבי בשמים - "בורא עשבי בשמים". ועל בשמים שאינם גידולי קרקע - "בורא מיני בשמים".
- מאכל האסור באכילה ויש לו ריח טוב - מעיקר הדין מותר להריחו, אך למעשה אין להריח מאכלים אלו, כיון שהריח יעורר בו תאוה למאכל, והוא עשוי להיכשל באכילה.
- פרי מאכל שריחו טוב וחזק - אם נטלו בידו על מנת להריחו, מברך "אשר נתן ריח טוב בפירות"; ואף אם כוונתו גם לאוכלו באותה שעה, או לאחר שיהנה מריחו זמן מה.
- פרי מאכל שריחו טוב, ולא נטלו בידו, אלא מונח לפניו - אינו מברך על ריחו אף אם חפץ ומתכוון להנות מריחו, כיון שהוא מיועד בעיקרו לאכילה ולא להרחח.
- בברכת "בורא מיני בשמים" יוצאים ידי חובה בדיעבד על כל מיני הריחות. ובמוצאי שבת, נהגו לברך לכתחילה "מיני בשמים" על כל סוגי הבשמים.
- ברכת "בורא עצי בשמים", נאמרת על כל בושם שהוא עץ. ועשב הנוקשה כעץ, נחלקו הפוסקים בדינו, ומספק יש לברך עליו "בורא מיני בשמים".
- בושם שהוא ענף או פרי של עץ, או נוזל המופק ממנו - ברכתו "בורא עצי בשמים". ואף אם הוא ראוי לאכילה, אם נועד בעיקרו להרחח ולא לאכילה, ברכתו "בורא עצי בשמים".
- חכמינו ז"ל תיקנו ברכה מיוחדת לשמן אפרסמון: "בורא שמן ערב". ואם בָּרַךְ עליו "בורא עצי בשמים" - כתבו אחרונים שיצא ידי חובתו; ויש שנראה מדבריהם שלא יצא.

דיני קדימה בברכות הריח

- החפץ להריח עץ בשמים, יחד עם נוזל המופק מעצי בשמים או מעשבי בשמים אשר ריחו טוב - יקדים את הבושם שבצורתו המקורית, שהוא חשוב יותר.
- מי שמונחים לפניו עץ ועשב של בשמים, ובושם שברכתו 'מיני בשמים', וחפץ להריח את כולם - יברך תחילה 'עצי בשמים' ו'עשבי בשמים'; ואף אם הריח שברכתו 'מיני בשמים' חביב עליו יותר.
- מי שמונחים לפניו עץ או עשב של בשמים, ובושם שברכתו 'מיני בשמים', ונטל בידו את הבושם שברכתו 'מיני בשמים' וְבָרַךְ עליו, והתכוון לפטור בברכתו גם את העץ והעשב - נפטרו בברכתו.

טָבַק ובושם סינטטי

- אבקת טָבַק - המנהג שלא לברך עליה ברכת הריח, משום שהבושם שניתן באבקה 'בָּטַל', ולא נותרת ממנו כל ממשות או לחלוחית, ונחשב כ'ריח שאין לו עיקר', שאין מברכים עליו ברכת הריח.
- מי בושם סינטטי - נחלקו הפוסקים אם מברכים עליהם "בורא מיני בשמים". ולדעה שמברכים עליהם - נחלקו הפוסקים אם מברכים גם על מי בושם המיועדים לבישום הגוף.
- אסור להניח או להתיז בשבת בושם וכיוצא בו על גבי בגד על מנת ליתן בו ריח. איסור זה הוא מדרבנן, וטעמו משום ש'מוליד' ריח בבגד, והמוליד דבר חדש דומה לעושה מלאכה.